

Mahir Ünsal Eriş'in sahici derdi

Sait Faik Hikâye Armağanı Melisa Kesmez'e verildi

**Gülüşün Çürümüş Mentşesi'nde
'Savaş'ın imgeleri**

6

Sait Faik Hikâye Armağanı Melisa

Kesmez'e verildi

8

**'Yerde kalmak, tökezlemek,
düşmek...'**

Hazal Çelik

14

**Ferdi Çetin'den ilk öyküler: Evimizi
Böyle Yaktım**

Adalet Çavdar

18

**Heteroseksüelliğin şaşkırtıcı derecede
kısa ve karmaşık tarihi**

Kerem Yılmaz

21

**Hayalin dijital evreninde sönen bir
aşk: Yıldızfer**

M.Nedim Çağlar

27

**Artin Göncü: Oyun, travma yaşamış
kişiler için bir nefestir**

Batuhan Saç

Sayı: 57 | Mayıs 2019

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Katkıda Bulunanlar

Soner Sert, Hazal Öelik, Adalet Çavdar,

Kerem Yılmaz, M. Nedim Çağlar,

Batuhan Saç

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Öykü okurlarının yakından takip ettiği Mahir Ünsal Eriş altı yıl aradan sonra iki yeni kitapla okurlarını selamladı. Sarıyaz ve Kara Yarı, raflara çıktığı ilk günden itibaren büyük ilgiyle karşılandı. Bir doğa olayı etrafında birbirini selamlayan öykülerden oluşan Sarıyaz'ı, yine Eriş okurlarının aşına olduğu atmosferiyle Kara Yarı takip etti. Soner Sert, Eriş'in öykülerine sinemadan yola çıkarak sahicilik perspektifinde baktı.

Sait Faik Abasıyanık Türkiye'nin en önemli isimlerinden birisi olarak edebiyat tarihimizde yer alıyor. Yazarın adına her yıl verilen Sait Faik Hikâye Armağanı'nın bu yılki sahibi Melisa Kesmez oldu. Kesmez, geçtiğimiz aylarda Sel Yayıncılık tarafından yayımlanan Nohut Oda ile ödüle değer görüldü. Duvar Kitap'a konuşan Kesmez, "Bu ülkede genç bir yazar olarak, bir kadın olarak, öykülerim dikkate alındığı, çabam kayda değer bulunduğu için müteşekkirim. Sesim bir yerlere ulaşıyor, ne mutlu bana" dedi.

Son yıllarda tekrar ivme kazanan ve okur katında değer gören öykü türünün yeni isimlerinden Ferdi Çetin'in kısa öykülerden oluşan ilk kitabı Evimizi Böyle Yaktım, geçtiğimiz aylarda Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Çetin, Adalet Çavdar'ın sorularını yanıtladı.

Hanne Blank'ın kaleme aldığı Düzcinsel: Heteroseksüelliğin Şaşırtıcı Derecede Kısa Tarihi adlı çalışması, ön kabullerimizi ve önyargılarımızı sorguluyor. Blank, dışarıdan "heteroseksüel" bir birey olarak görülme ve etiketlenme ihtimalinin yüksekliğine bağlı olarak, "heteroseksüel ayrıcalık" ile hesaplaşıyor. Kerem Yılmaz imzasıyla...

Ahmet Balad Coşkun'un son romanı Gülüşün Çürümüş Menteşesi, bütün karakterlerin bir anlatıya kavuştuğu noktada, kendi öznel alanını da oluşturmayı başarmış biçimde tamamlanıyor. Yakın tarihimizde henüz bir anlatıya kavuşmamış bir olgu halinde asılı duran savaşa bir anlatı kazandıran roman yerde kalana, tökezleyene ve düşene birer öykü kazandırıyor. Hazal Çelik, metne travmanın edebiyatla buluştuğu noktadan baktı.

Akademisyen-yazar Celil Oker hayatını kaybetti. Oker, kaleme aldığı polisiye romanlarla çok sayıda okurun yakından takip ettiği bir yazardı. Hepimizin 'Celil abi'si olan Oker'i, Duvar Kitap olarak saygıyla anıyoruz.

M. Nedim Çağlar ve Batuhan Saç bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldu.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

Sarıyaz ve Kara Yarısı'nın sahici derdi

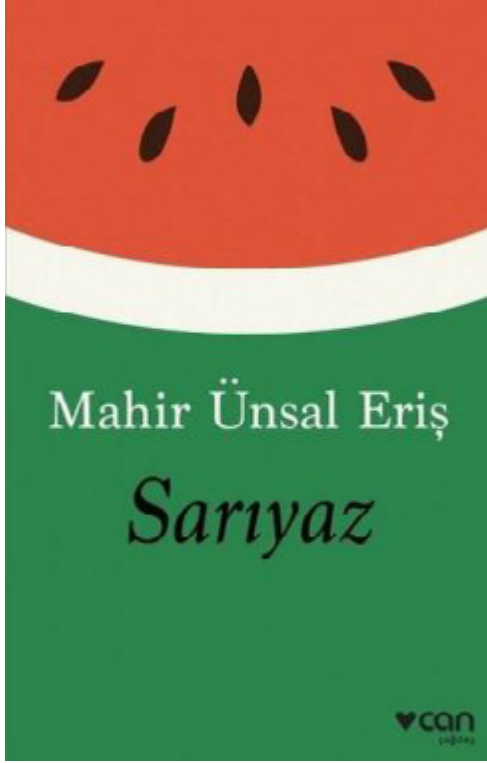
Mahir Ünsal Eriş Sarıyaz ve Kara Yarısı'nda bir eşraf gözlemiyle izlediklerini alıp harmanlıyor ve yaşamının orada geçeceğinin, karşılaşacaklarının kabullenileceğinin bilgeliğiyle, dramaturginin ustalıkla kullanımıyla okura sunuyor.

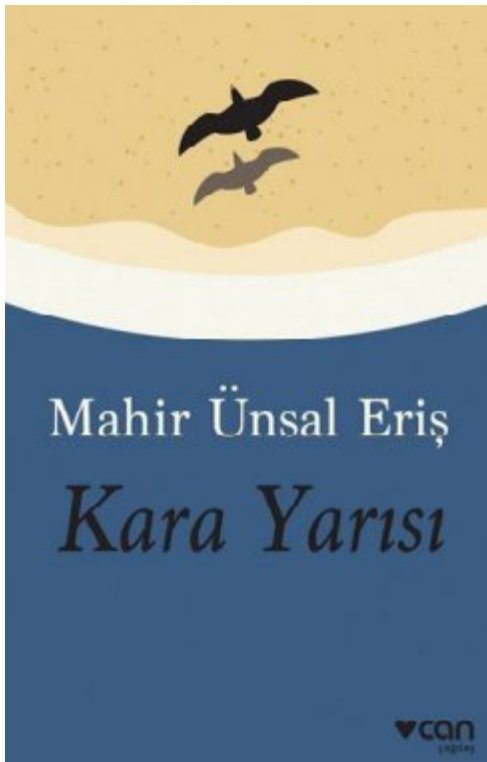
Can Yayınları, yazar Mahir Ünsal Eriş'in iki öykü kitabını birden yayımladı: Sarıyaz ve Kara Yarısı. Altı yıl aradan sonra iki kitabıyla aynı anda okurla buluşan Eriş, önceki yıllarda olduğu gibi yine yoğun olarak kasabayı ve kasaba insanlarını odağına alarak öykülerini anlatıyor.

İlk kitap Sarıyaz, bir doğa olayı sonrası şaşkına uğrayan kasaba insanlarının daha büyük bir doğa ile bozguna uğramasını, hayatlarının tamamen değişmesini anlatıyor. Paralel bir anlatımla aktarılan sekiz farklı öykünün birbirine değmesiyle yeni bir anlama kavuşan hikâyelerin günün sonunda yeni başlangıçlara gebe olması, edebiyatın hayatla olan sahici ilişkisine dair de kuvvetli bir içerik sunuyor. Bu bağlamıyla yorumlandığında Eriş'in kitabı, biçimsel olarak gerçekçi bir yapıyla aktarılıyor. Herkesin kendi hikâyesinin kahramanı olduğu öyküler, kasaba atmosferinin sahici anlatımıyla, günlük ilişkilerin yaşamda

Soner Sert

Sarıyaz, Mahir Ünsal Eriş, 144 syf.,
Can Yayınları, 2019.

Kara Yarısı, Mahir Ünsal Eriş, 144
syf., Can Yayınları, 2019.

olduğu gibi aktarılmasıyla okura, uzak olmayan bir ortamda ve zamanda geçiyor hissini veriyor. Eriş'in sunduğu yapı, sinema üzerinden yorumlarsak, Yılmaz Güney'in Yol (1982) ve Alejandro González Iñárritu'nun Paramparça Aşklar Köpekler (2000) filmlerini anımsatıyor. Birbirine degen paralel hikâyelerin güçlü bir atmosferle sunulduğu bu filmlerde de olduğu gibi Sarıyaz, başlarda verdiği hissi kitabın sonuna doğru süreklileştiriyor ve daha sağlam bir his uyandırıyor. Fakat bunu yaparken, bir zaman sonra –artık sürpriz olmayan- finali, tanrısal bir noktaya bağlıyor: Deprem. Ancak bu nokta, öykülerinin gücünden bir şey kaybettirmiyor ve aksine yaşamsal olanı daha da etkili kılıyor.

Bu durumu, yine sinema üzerinden şu örnekle aktarabiliriz: Yeni Gerçekçilik akımının en gözde olduğu yıllarda, Meksika'da yaşanan bir olay dünya kamuoyunun ilgisini çeker. Uzun yıllar önce ölen bir genç kızın mezarı –niye bilmiyorum- tekrar açılır. Aradan onca yıl geçmiş olmasına rağmen genç kız, öldüğü zamanki gibi bir görünümüne sahiptir. Babası, kızının bedeninin o kadar yıl toprak altında kaldıktan sonra aynı olduğunu görünce Vatikan'a götürmek ister. Çünkü kızının bir azize olduğunu düşünür. Olurdu olmazdı, derken bu olay, Yeni Gerçekçilik akımını kuramcısı ve senaristi Cesare Zavattini'nin kulağına gider. Meraklı birkaç kişi gelip, fikrini almak, bu olayın bir filmin olup olamayacağını sorup öğrenmek ister. Zavattini, olayı ilgiyle dinler ve kendisini meraklı gözlerle izleyen kalabalığa şöyle der: Bu olay fazla gerçek, inandırıcı olabilmesi için bir yalana ihtiyaç var. Eriş, Sarıyaz kitabı ile bir yazar için tanrısal bir yalan olan (deprem) üzerinden, sahici olanı daha da sahici hale getirmeyi başarıyor.

İkinci kitap Kara Yarısı ise üç farklı bölümden oluşuyor. İlk bölüm, birbirinden bağımsız on öykünün yer aldığı bir biçimle sunulurken, ikinci ve üçüncü bölümler bir başlığın adı altında ve birbiriyle ilişkili olarak okura ulaşıyor. Sarıyaz'da olduğu gibi kasaba yaşamının, şehirden görünen taşranın sığ ve klişelere bürünüp oryantalizme kaçmadan, oradan birinin gözü ve ağzıyla dinlediğimiz/okuduğumuz hikâyelerini anlatıyor Eriş. Hüzünlü hikâyelerin, kalabalık yalnızlıkların, sonu mutlu bitmesi umulan düşlerin anlatıldığı öyküler günün sonunda bir tebessümle, nahif bir gülümsemeyle sonlanıyor. Kasabada olmanın, önüne sınırı, durağı, ucu, sonu belli bir yaşamın, kısıtılmanın ve çıkışsızlığın halini, tıpkı Sarıyaz'da olduğu gibi, orada olan biri olarak anlatıyor. Ne tayinle gönderilmiş bir memur, ne hırsla ve sınıf atlamaya tutkun bir lise öğrencisi ergen kişiliği var öykülerinde. Bir eşraf gözlemiyle izlediklerini alıp harmanlıyor ve yaşamının orada geçeceğinin, karşılaşacaklarının kabullenileceğinin bilgeliğiyle, dramaturgünün ustalıklı kullanımıyla okura sunuyor.

Sait Faik Hikâye Armağanı Melisa Kesmez'e verildi

Bu yıl 65.'si verilen Sait Faik Hikâye Armağanı'nın sahibi "Nohut Oda" adlı öykü kitabıyla Melisa Kesmez oldu. Kesmez, "Bu ülkede genç bir yazar olarak, bir kadın olarak, öykülerim dikkate alındığı, çabam kayda değer bulunduğu için müteşekkirim. Sesim bir yerlere ulaşıyor, ne mutlu bana!" dedi.

Yazar Sait Faik Abasıyanık anısına her yıl yazarın vefat yıl dönümünde bir öykücüye verilen Sait Faik Hikâye Armağanı'nın 65.'sinin sahibi "Nohut Oda" adlı öykü kitabıyla Melisa Kesmez oldu. Kesmez, bugün yapılan törenle ödülünü aldı.

Gazete Duvar'a konuşan Kesmez, "İsmimin, öykülerini okuyarak büyüdüğüm, yazı dünyasına hayran olduğum Sait Faik Abasıyanık ile aynı cümlede yana yana gelmiş olması, tek başına bu bile, müthiş bir mutluluk... Kendimi çok şanslı hissediyorum. Öte yandan, bu ülkede genç bir yazar olarak, bir kadın olarak, öykülerim dikkate alındığı, çabam kayda değer

bulunduğu için müteşekkirim. Sesim bir yerlere ulaşıyor, ne mutlu bana!” dedi.

1955’te Sait Faik’in annesi Makbule Abasıyanık tarafından kurulan Sait Faik Hikâye Armağanı, 1964’ten itibaren Darüşşafaka Cemiyetince veriliyor. Sait Faik’in vasiyetnamesi doğrultusunda dönemin ileri gelen edebiyat ustalarından oluşturulan jüri, o yıl içerisinde yazılmış en iyi hikâyeyi seçerek “Sait Faik ve Makbule Abasıyanık Hikâye Mükâfâtı”nı veriyor. Yarışma jürisinde Doğan Hızlan, Hilmi Yavuz, Nursel Duruel, Jale Parla, Murat Gülsoy, Metin Celâl ve Beşir Özmen yer alıyor.

MELİSA KESMEZ KİMDİR?

Eylül 1980’de İstanbul’da doğdu. Mimar Sinan Üniversitesinde Sosyoloji okudu. Bir dönem Londra’da yaşadı. Çeşitli dergi ve gazetelerde edebiyat ve müzik üzerine yazıları ve söyleşileri yayınlandı. Çeviriler yaptı. Atları Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz, Bazen Bahar ve Nohut Oda adlı üç öykü kitabı yazdı.

Oyun çevirileri:

Dövüş Gecesi (Fight Night / Alexander Devriendt)

Yeni Öğretmenimiz Bir Canavar (Our Teacher’s a Troll / Dennis Kelly)

Bunu Ben de Yaparım (NippleJesus / Nick Hornby)

İyi Şeyler Olacak Diye Düşün (Growth / Luke Norris)

Limon Limon Limon Limon Limon (Lemons Lemons

Lemons Lemons Lemons / Sam Steiner)

İnsan Kulağı (Human Ear / Alexandra Wood)

Dramaturji:

Bunu Ben de Yaparım (NippleJesus / Nick Hornby)

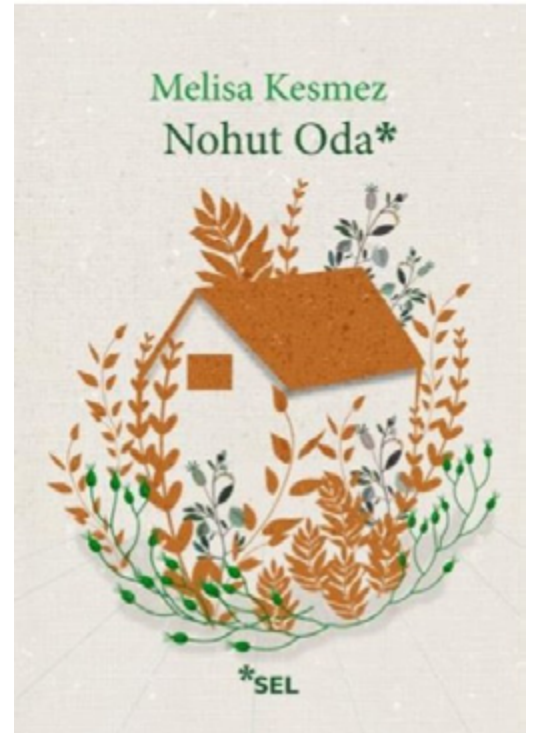
İyi Şeyler Olacak Diye Düşün (Growth / Luke Norris)

Çirkin (The Ugly One / Marius von Mayenburg)

Aslında Özgürsün (Duygu Asena, Ali Kemal Güven)

Kitap çevirileri:

Ateşteki Güve, Sel Yayıncılık (The Early Stories of Truman Capote / Truman Capote)

Nohut Oda, Melisa Kesmez, 125 syf., Sel Yayıncılık, 2018.

Gülüşün Çürümüş Mentşesi ve savaşın imgeleri: Yerde kalmak, tökezlemek, düşmek...

Savaşın yaraladığı zihinlerimiz için orada ve burada olmak gerilimini tüm okuma boyunca canlı tutan Gülüşün Çürümüş Mentşesi, bütün karakterlerin bir anlatıya kavuştuğu noktada, kendi öznel alanını da oluşturmayı başarmış biçimde tamamlanıyor. Yakın tarihimizde henüz bir anlatıya kavuşmamış bir olgu halinde asılı duran savaşa bir anlatı kazandıran roman yerde kalana, tökezleyene ve düşene birer öykü kazandırıyor.

“Göz kürelerim kendini çoktan terk etmiş kadın parmakların ağırlığını tartıyor hala. O gün bugündür bu gözler, tüylü kürkünün ağırlığını taşıyan bir ispinozun ezilmişliğine sahip. Tozsuz pencere camıyla ikiye bölünmüş bir gecenin kalbi atıyor onda. Cama kakılmış bu sabit bakışlarsa bir yalancı emzik, zorladıkça gecenin çürümüş menteşelerini, paslı tenekeler eprimiş bir karton gibi yırtılıyor. Açılmıyor. Devriliyor irkilen tebessüm kapıları birbiri üzerine bir, bir. “Savaş var, savaş!” Rüyamda yine de. Kız kardeşim pence-reme perde, üzerime şilte. Soluğum kesilene dek onun gibi üşümeyi becerbilsem keşke. Yedi gün boyunca onun gibi sokağın ortasında birlikte uyusak...”*

Hazal Çelik

Ahmet Balad Coşkun'un İspinoz, Fransız Balkon ve Acukadan sonraki dördüncü romanı Gülüşün Çürümüş Menteşesi Notabene Yayınları'ndan geçtiğimiz günlerde yayınlandı. Okuru farklı bir okumaya çağırmaya, isminden başlayan bir metin bu... Romanın ismiyle ilgili tanık olduğum bir mevzu; sosyal medyada ismi ilk kez duyan okur tepkilerinin dikkat çekiciliği idi. Kitabın adının ilk duyuşta hatırda kalmaması, mutlaka bir kaç kez daha yineletmeye sevk etmesi, okuru geriye döndürmesi... Tüm bu sayılanların romanda da tekrar eden özellikler olduğunu söylemeliyim.

Savaş'ı konu alan bir roman Gülüşün Çürümüş Menteşesi; Gülüş'ü ve Savaş'ı kesme işaretiyle ayırmayı gerekli kılacak kadar öznel bir hale getirmeyi başarmış üstelik. Yere düşenin imgesi bizlere savaşı anlatan güçlü bir imge haline dönüşmüştü. Roman kahramanlarının yüzünden kopup yere düşen gülüşler, öldükten sonra yerde günlerce kalmanın metaforik bir anlatımı aslında. Tüm roman boyunca tekrar eden gülüş, ifadeye ve metne sabitlenemeyen, güldükçe dökülen, döküldükçe kendini yineleyen bir imge.

Gülüşü bir semptom, hatta bir imge gibi düşünürsek tekrarlayıcılığı daha kolay anlaşılır. Gülüşün sahiciliği hatta özneliği, içinde taşıdığı boşluk, mekâna sabitlenememesi; bütün bunlar tekrarın temel sebebidir. Bir kez daha yinelerseniz; bu tekrarın sebebi aslında sahicisi, eksiksiz bir gülüş ifadesi elde edilemeyeceğindendir. Eksiksiz bir gülüşü genelleyen bir anlatıyı tahayyül edilebilmek çok muhtemeldir ki imkânsızdır. Aynı zamanda her gülüş öznel ve trajedi içerir. Gülüşün taşıdığı boşluk daha temel bir tartışmayı da gündeme getirebilir. Bu bir soruyla ifade edilecek olursa gülüş insana yabancı mıdır? Bu gülüş meselesine yeniden dönülebilir, ama önce romanı biçimsel olarak ele almak istiyorum.

MEKAN VE ZAMANIN TARİHSELLİK HİYERARŞİSİNİN BOZULMASI

Roman birbirine bağlı, fakat kronolojik bir sıralama içermeyen bölümlerden oluşuyor. Metnin mekânla ilişkisi de zamanla ilişkisine benzer biçimde yazarı tarafından bir bozunmaya tabi tutulmuş durumda. Yine romandan birkaç örnek vereceğim: Karaya yürüyen Ege Denizi, coğrafi olarak birbirlerinden uzak yerlerde ortaya çıkan aynı nesnelere, farklı yaşlarında, başka statülerde, hatta cinsiyetlerde başka kentlerde karşımıza çıkan karakterler vb. gibi. Mekân ve zamanın tarihsellik hiyerarşisini bozan yazar, böylelikle bizi romanın ana karakterinin zihnindeki rüyaya davet etmiş oluyor. Roman kahramanlarının ismi yok, belli bir yaşları hatta cinsi-

'Gülüşü bir semptom, hatta bir imge gibi düşünürsek tekrarlayıcılığı daha kolay anlaşılır. Gülüşün sahiciliği hatta özneliği, içinde taşıdığı boşluk, mekâna sabitlenememesi; bütün bunlar tekrarın temel sebebidir. Bir kez daha yinelerseniz; bu tekrarın sebebi aslında sahicisi, eksiksiz bir gülüş ifadesi elde edilemeyeceğindendir. Eksiksiz bir gülüşü genelleyen bir anlatıyı tahayyül edilebilmek çok muhtemeldir ki imkânsızdır. Aynı zamanda her gülüş öznel ve trajedi içerir.'

'Edebi statünün söylemine karşı çıkan bir yöntemi var. 'Gülüştün Çürümüş Mentşesi'nin okuru özne olmaya zorladığını görüyoruz. Roman boyunca da bu durum aynı şekilde geçerliliğini koruyor. Uzak bir şehirdeki bir gazete haberinden etkilenen karakterin rüyasına tanık oluyoruz aslında. Bu rüyaya tanık oluş da; okuru, metnin zihninde yol açtığı metaforik çağrışımları yeniden yorumlamasına zorlayarak onu özneleşmeye mecbur bırakıyor.'

yetleri yok, aynı kişiler sayısız kez, başka koşullarda, birden bire karşımıza çıkıyorlar. Bir rüya işleyişinde olduğunu okura en başından olacıklardan haber veriş, onun nasıl okunması gerektiğine dair bir plot (kroki) da sunmuş oluyor böylece.

Metnin diğeri bir özelliğı de okura deneyimlettiğı okuma hızı. Genel olarak oldukça akıcı bir metinken yazarın seçtiğı bazı noktalarda aniden yavaşlaması, ardından romanın adı konusunda bahsettiğim gibi okuru geriye döndürmesi, metnin daha sonra anımsanırken de tıpkı bir rüya gibi parça parça, bazı yerleri yoğunlaşmış biçimde, sıralaması bozulmuş olarak hatırlanmasını sağlıyor. Bu rüya gibi anımsayışa bazı bölümlerin diyaloglar yoluyla aşırı berraklaştırılmış olması, bazı bölümlerinse filozofik bir dille daha edebi bir üslupla, monolog halinde yazılmış olması da katkı sağlamış. Tüm bu diyalog ve monologlar arası geçişler okuma deneyimini belirleyen özel bir teknik olarak da görülebilir.

BAŞKA BİR ZAMAN, BAŞKA BİR MEKAN...

Bu bağlamda romanın dilinin edebiyat modeline de zorluk çıkaran bir yönü olduğunu söylemek mümkün. Zihnin, mekanı hep somutlama isteğine, boşluk ve belirsizlik bırakmayan olay örgüsüne müsaade etmeyerek, okurun zihnini başka bir zamansallığa ve başka bir mekansallığa davet etmiş Ahmet Balad... Romanın dili, edebi statü açısından kusur olarak da görülebilecek bir şey... Edebi statünün söylemine karşı çıkan bir yöntemi var. 'Gülüştün Çürümüş Mentşesi'nin okuru özne olmaya zorladığını görüyoruz. Roman boyunca da bu durum aynı şekilde geçerliliğini koruyor. Uzak bir şehirdeki bir gazete haberinden etkilenen karakterin rüyasına tanık oluyoruz aslında. Bu rüyaya tanık oluş da; okuru, metnin zihninde yol açtığı metaforik çağrışımları yeniden yorumlamasına zorlayarak onu özneleşmeye mecbur bırakıyor.

Zamanın ve mekânın yazar tarafından bozunmaya uğratılıyor olmasının, biçimsel tercihlerin yanında romanının konusuyula da alakalı olduğunu düşünüyorum. Roman yakın dönem Savaşı konu alıyor. Yazar savaşı ele alırken; belli bir mekânda, tarihsel olarak belli bir anda yer alan bir olgu olmasının ötesinde bir şeyle ilgilenmiş romanı boyunca. Bu romandaki savaş, hem belli bir uzaklıktan, hem de içinden tanıklık ettiğimiz bir olguya dönüşmüş. Tüm bu mekânsal ve zamansal geçişkenliğin belirginleştirdiğı durum da romanın temel meselelerinden birini ortaya çıkarıyor. Orada ve burada olma hali... Roman savaşta ölen bir kadının gazetede ki fotoğrafını aklından bir türlü çıkaramayan, hatta kendi acılarını ertelemek için yere düşmüş bir beden imgesine sığınan ve savaşın coğrafi sınırlarından oldukça uzak bir şehirde yaşayan başka

bir kadının zihninde geçiyor. Yakın dönemde yaşanan ve bir türlü bir yere yerleştiremediğimiz savaşa, İstanbul'da bir gazete kupüründen tanık olmanın nasıl deneyimlendiğine bakış atmamızı sağlıyor.

Haberdeki sinsi istikrar ölüme dair: “Kadın vurulmuş. Bir haftadır öylece yerde yatıyor.” Ben de... Ağrıdan kurtulmak için... Sancı dinse bile yerden kalkmak niyetinde değilim. İstanbul, ısısı her gün artan bir fırın... Cehennemnin ortasında tavrı değişmemiş, taze bir sabah imgesi aklımı çelmeye yelteniyor. Kandıramıyor, çünkü geç kaldı; daha önceden yıkılıp yakılmış bu sahte uyanışın parmaklarıma bulanmış nemli küllerini ovuşturuyorum. Başımı kaldırıp avuçlarıma bakmadan, diriliğini hissettirecek bir kül zerresinin varlığından emin olmakla meşgulüm...”

ÖZHENİN TRAVMATİK ANLA DENEYİMİ

Romanın konusu olan savaş, öznenin travmatik anla deneyimini ve bu travmatik anla nasıl başa çıktığı üzerine düşünmeyi gerektiriyor. Bu yüzden romanla bağlantılı olarak imge ve belirti üzerine yazmak önemli görünüyor. Gülüşün Çürümüş Mentesi'ndeki gülüş nasıl bir gülüştü? Tüm metin boyunca bize eşlik eden bir imgeyken, roman karakterlerinin yüzünden dökülen, kırılıp yerlere düşen haliyle bir belirti gibi de görünüyordu.

İmgeler deneyimi kaydetmenin en eski biçimidir, bilinçdışına daha yakındırlar. İmge köken olarak imago'dan gelmektedir. İmago antik Yunan'da atanın ölüm anında, gömülmeden önce yüzünden kalıp olarak alınan masklara verilen isimdir. İmge'yi de böyle düşünmek gerekir. Nesne'nin tam kaybolacağı anda, yani yas anında, oluşturulan temsilidir. (Rolland)

Psikanaliz literatüründe imago kelimesi ilk önce Jung'un yazılarında 1912'de ortaya çıkmıştır. Psikanaliz bu terimi edebiyattan ödünç almış aslında. İsviçreli şair Carl Spitteler'in 1906'da yayınlanan İmago adlı romanından oldukça etkilenen Jung daha sonra bu terimi arketiple değiştirmiştir. İmago romanın başkahramanı olan kadının adıdır. Romanda Viktor adlı bir şair İmago isimli bir kadın hayal etmektedir. İlk başta ona ilham veren bu hayal daha sonra bir şekilde onun mahvına yol açmıştır.

Buradan hareketle İmge'nin bilinçdışı bebeksi arzuyu hem temsil eden, hem de doyuran bir şeyken, içi boş, bir hayalet gibi, doyurdukça aç bırakan bir yönü olduğunu vurgulamak gerekiyor. Bu şekliyle sürekli kendini tekrar etmeye ve o eksikliği yeniden üretmeye yazgılı görünüyor. İmgenin varlığı, nesnenin yokluğuyla bağlantılıdır. Bebeklikte ilk doyum deneyiminin, arzunun hallüsine edilerek doyurulması yoluyla yeniden inşa edilmesinin kaynağında bu yokluk yer alır. Başka bir biçimde ifade edersem; imge bir yokluk anısıyla, bir yanılsama arasında kalan andan, o aralıktan, doğar. İlksel doyum durumunun yeniden kurulmasının kaynağında o yokluk vardır. İmge sürekli bir yokluğu imlemektedir.

PENCEREDEKİ GAZETE KUPÜRÜ

Ancak imgenin oluşabilmesinin imkânlı hale gelebilmesi için bahsedilen yokluğun travmatik olmayacak denli, -öznenin anlam üretebileceği şiddette-bir yokluk olması gerektiğini belirtmekte fayda var.

Savaş da öznenin deneyimleyebileceği bir yokluğun sınırını aşarak, öznenin deneyimleyemeyeceği bir olgu olmasıyla romanda yerini alıyor. Tüm roman boyunca karakterlerin her birinin mutlaka yere düşmesi, yerde bir süre kalmaları, binaların, gülüşlerin, bedenlerin eklem yerlerinden ayrılmaları, roman karakterlerinin semptomları gibi görünürken, bize savaşın ne olduğunu anlatan güçlü imgelere dönüşüyorlar. Tüm roman boyunca orada ve burada olmak meselesi peşimizi bırakmıyor. Ölüm anını bir rüya anıyla eşleştiren yazar dikotomik zihinsel işleyişe çelme takarak, okurun zihninin de yerlere düşmesine yol açmış. Biri bir yerde yere düştüğünde, orada da olabilirsin. Bir yerde bulunduğunda, fikrinle birçok yerde ve zamanda var olabilirsin... Roman bu anlamıyla zihni karmaşa-

ya sürükleyen bir söyleme sahip çıkıyor. Yerde yatan biz miyiz, annemiz mi, ona bakan bir oğul muyuz? Tüm bu soruları okura sordururken mülteci olmayı, savaş zamanında çocuk olmayı, hatta vurulan bir kuş olmayı hayal etmemize imkân tanıyor.

Savaşla bağlantılı olarak göç ve mülteci meselesi de aynı şekilde ele alınıyor *Gülüşün Çürümüş Menteşesi*'nde. Göç yollarında karşılaşan karakterlerin nezaketli diyalogları sayesinde Yeşilköy'e yürüyen bir Ege Deniz'i, yıllar öncesinden göç eden kusursuz bir cinayet ya da roman karakterlerinin bir diğer yerde karşımıza çıkan ikizleri gibi sayısız göç imgesine tanık oluyoruz.

Roman karakterlerinin aldığı bu mesafe, öznenin dehşetli olanla arasında bulunması gereken, bir anlam, bir imge üretebilmek için vazgeçilmez olan mesafeyi de düşündürüyor. Roman karakterlerinin gülüşleri de böylesi gülüşlere benziyor. Savaşın yaraladığı zihinlerin, acıyla arasına bir parça olsun mesafe koymayı denemeleri gibi aslında, ama gülüşlerinin menteşeleri çürümüş, her güldüklerinde daha çok canları yanıyor, fakat durmadan tekrar etmekten başka şansları bulunmuyor sanki...

Okurun zihni için savaşın bir imgesi haline dönüşen, roman karakterleri açısından bir semptom gibi görünen tüm o gülüşlerin, karakterlerin diyalogları yoluyla, bir anlatıya dönüştüğünü göstermeyi tercih etmesi de romanın yazarının travmatik olanla nasıl baş edileceğine dair görüşünü ifade ediyor böylece. Romandaki diyaloglar iki kişinin karşılaştığı rastgele konuşmalar gibi düşünülemez. Onlar geçmişten yeniden kurmanın bir yolu gibi görünürken, geleceği de özneleşerek yeniden inşa etmenin yönteminin semptomun edebiyatlaşması sayesinde gerçekleşebileceğine de işaret ediyor.

Savaşın yaraladığı zihinlerimiz için orada ve burada olmak gerilimini tüm okuma boyunca canlı tutan metin, bütün karakterlerin bir anlatıya kavuştuğu noktada, kendi öznel alanını da oluşturmayı başarmış biçimde tamamlanıyor. Yakın tarihimizde henüz bir anlatıya kavuşmamış bir olgu halinde asılı duran savaşa bir anlatı kazandıran roman yerde kalana, tökezleyene ve düşene birer öykü kazandırıyor. Romanın başkahramanın bir pencereye astığı gazete kupürü gibi, yerde kalanın imgesi de romanın sonuna kadar okurun zihninde asılı kalıyor.

*Taybet İnan ile gazete kupürü.

Gülüşün Çürümüş Menteşesi, Ahmed Balad Coşkun, 136 syf., Notabene Yayınları, 2019.

Ferdi etin'den ilk ykler: Evimizi Böyle Yaktım

Ferdi etin'in ilk öykü kitabı Evimizi Böyle Yaktım Yapı Kredi Yayınları etiketiyle yayımlandı. etin kitabında minimalist anlatımı ne çıkartıyor. yklerinin sahnede bir gün form alabileceğini söyleyen etin ile Evimizi Böyle Yaktım'ı ve tiyatroyu konuştuk.

Adalet avdar

Ferdi Çetin günümüz öykücülüğünün aksine minimalist öykülerle karşımıza çıkıyor. Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan öykü kitabı Evimizi Böyle Yaktım 'kıpkısa' öykülerden oluşuyor. Yazarın adını ilk kez 2011 yılında Mİna Urgan Kısa Öykü Yarışması'nda birincilik ödülünü kazanması ile duyduk. Sonrasında ise yazdığı metinleri sahnelemesiyle...

Ferdi Çetin'in öykülerindeki bir diğer özellik ise büyük-küçük harf hiyerarşisine karşı çıkması... Bu ister istemez bana Ayşe Düzkan'ın yazılarını anımsatıyor ve kendisini ne kadar özlediğimizi düşünüyorum. Düzkan'dan farklı olarak uzun cümlelere ve noktaya da karşı Ferdi Çetin. Düz yazı formundan uzakta şiire daha yakın yazıyor öykülerini. Okumayı zorlaştırdığı düşünülebilir böyle deyince ama aslında ritmin peşinde yazar. Gördüğü herhangi bir fotoğraf ya da an karesinden yola çıkıp o karenin hareketlenmesine izin veriyor Ferdi Çetin. Sonra o fotoğraf zamanla sizin gözünüzde de canlanıyor. Bir kapı önü, otlar, bir yılan, bir kedi, bir kadın, kadının kızı, bir adam, adamın oğlu... Dili ve kelimeleri kullanırken gösterdiği tutumu anlattığı öyküler için de gösteriyor yazar.

Herkesin köyünden, kasabasından, yaşadığı şehirden bir şekilde anlatmaya başladığı ve önce kendi hayat hikâyesini öyküleştirdiği bir çağ ve edebiyat içinde alışılmışın dışına çıkarak başka bir yol denemeye cesaret ediyor. İnsanı hayata bağlayan bazı iç sıkıntılarını anlatmayı belki de bu sayede başarıyor. Ferdi Çetin ile tıpkı öyküleri gibi kıpkısacık bir söyleşi yaptık.

'İLK ÖYKÜMÜ DEVASA AMFİLERDE YAZDIM'

Evimizi Böyle Yaktım ilk öykü kitabınız. Öykü yazmaya nasıl başladınız ve bir kitap çıkarma fikri nasıl doğdu?

İlk öykümü lisans eğitimim devam ederken postmodern roman dersinde yazdığımı hatırlıyorum. İstanbul Üniversitesi'nin devasa amfilerinde yazdım diyebilirim ilk öykümü. Sonrasında da kısa bir süre içinde birçok öykü yazdım. Yazdıklarımı bir noktada Kitap-lık'ta yayınlamaya başladılar. Öykülerim yayınlandıkça aslında kitap fikri ortaya çıktı diyebilirim. O sebepten yazdıklarınızın yayınlandığını görmek büyük cesaret verici bir şey olduğunu söyleyebilirim.

Bir ev neden yakılır?

Başka bir çaresi kalmamış olabilir ya da küçük bir çocuk kibritle oynarken evi yakabilir. İkincisi de beni daha ilgilendiriyor sanırım. Bir de Canetti bir kitapta şöyle diyor: "Bütün

Ferdi Çetin

yok etme araçlarının en etkileyicisi ateştir. Çok uzaktan görülebilir ve daha da çok insanı kendine çeker. Geri dönüşsüz bir biçimde yok eder; ateşten sonra hiçbir şey eskisi gibi olamaz.” Küçük bir çocuğun oyun olarak kibriti ateşlemesi geri dönüşü olmayan bir oyuna dönüşüyor. Etkileyici olan kısmı benim için.

Dramaturg olmanızın yazarken size bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Yarattığınız karakterler gözünüzde canlanıyor mu? Hatta geçip karşınıza yazdıklarınızı sahneliyorlar mı?

Tiyatro ile uğraşmak başlı başına büyük bir katkı sağlıyor diyebilirim. Değişik biçimlerde yazılmış çok fazla oyun okuyorum. Birçok değişik öykü, form, karakter ve biçime aşına oluyorum. Bir öyküye başlamadan önce imge ve karakterlerin dünyasına adım atmak için de sanırım tiyatro bana çok yardımcı oluyor. Bir oyun metni yazmak için bir imgeden ya da bir ruh halinden yola çıkılabilir, öykü de benim için biraz öyle bir temele dayanıyor.

‘KENDİMİ ŞANSLI HİSSEDİYORUM’

2011 yılında Mîna Urgan Kısa Öykü Yarışması’nda birincilik ödülünü kazandınız. Mîna Urgan gibi bir ismin adını taşıyan ödülü almak size ne hissettirdi?

Mina Urgan Kısa Öykü Ödülü’nü ilk yazdığım öykülerle aldım.

Bir yandan ödül almak diğer yandan ise Mina Urgan Ödülü'nü almak daha çok yazmak için başka bir sebep gerekmiyordu sanırım. O yüzden daha çok yazdım. Mina Urgan'ın eğitim verdiği sıralardan geçen bir yazar adayı olarak da hep biraz şanslı hissediyorum kendimi.

Çok da alışık olmadığımız başka bir konsept var kitabınızda; küçük harfle başlıyor, satırlarınız virgülle devam ediyorsunuz. Bunun okuyucu tarafından yabancılıkla karşılanacağını, bunun bir risk olduğunu düşündünüz mü?

Cümlelerin noktayla tamamlanmak yerine virgül ile devam etmesi hem doğrudan bir yargı bildirmemesi açısından hem de ritmin devam etmesi açısından benim için önemli. Yazarken bir ritim esasında akıyor satırlar ve imgeler satır aralarında belirirken aklımızda kalan çoğu zaman ya bir ritim oluyor ya da bir ruh hali. O sebepten tamamlanmayan cümlelerin karakterlerde ve mekanlarda yarattığı muğlaklık beni karakterlerin, nesnelerin, hayvanların ve mekanların birbirinin içinde çözülmesi ihtimaline götürüyor.

‘İSİMLERİN MÜZESİ: ÖYKÜLER’

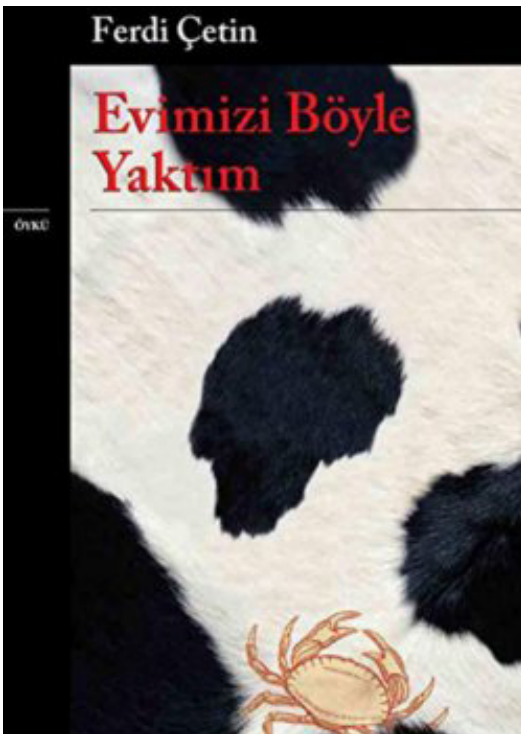
Müçteba, seçilmiş insan anlamına geliyor. Karakterlerin adını bulmak, anlamlarını araştırmak için de bir mesai harcadınız mı?

Karakterlerin adını bulduğum zaman başlıyor aslında her şey. Bir müzede dolaşırken sizi çok etkileyen bir heykelle karşılaşmak gibi bu benim için biraz ya da sahalarda dolaşırken uzun zamandır aradığınız baskısı tükenmiş bir kitabı bulmak gibi ya da antika eşyalar satan dükkanlarda yüz yıl öncesine ait bir kristal bardak bulmak gibi.

Duyduğum isimler ya da bir yerlerden rastladığım isimler oluyorlar genellikle. Müçteba örneğinde de öyle oldu. Önce ismin sesi kulağımda asılı kaldı sonra araştırdığımda anlamı da çok etkileyici geldi. Ama ismin anlamının bir anlamı olmasına her zaman bu şekilde dikkat etmiyorum. İsimlerin arkaik tınısı daha önemli benim için. İsimlerin müzesi de diyebiliriz öykülere ya da unutulmuş isimler kataloğu.

Bir tiyatronuz var ve metinleriniz aynı zamanda sahneleniyor...

Evet, annem ilkokul, babam boş isimli öyküyü Yusuf Demirkol ile birlikte kurduğumuz ba- tiyatrosunda Ev, Mercedes ve Anneler ismiyle sahneledik. Bu sebepten öyküler biraz da sahneleneceğini bilen öyküler oluyorlar. Yani bir gün sahnede bir form alabileceklerinin farkındalar.

Evimizi Böyle Yaktım, Ferdi Çetin, 72 syf., Yapı Kredi Yayınları, 2019.

Heteroseksüelliğin şaşırtıcı derecede kısa ve karmaşık tarihi

Hanne Blank'ın kaleme aldığı Düzcinsel: Heteroseksüelliğin Şaşırtıcı Derecede Kısa Tarihi adlı çalışması, ön kabullerimizi ve önyargılarımızı sorguluyor. Blank, dışarıdan "heteroseksüel" bir birey olarak görülme ve etiketlenme ihtimalinin yüksekliğine bağlı olarak, "heteroseksüel ayrıcalık" ile hesaplaşıyor.

Kerem Yılmaz

Yazar ve tarihçi Hanne Blank'ın İletişim Yayınları tarafından yayımlanan *Düzcinsel: Heteroseksüelliğin Şaşırtıcı Derecede Kısa Tarihi* adlı çalışması, heteroseksüel kavramının doğuşunu ve evrimini mercek altına alarak, bizi biyolojik ve toplumsal cinsiyetle ilgili varsayımlarımızı, ön kabullerimizi ve önyargılarımızı sorgulamaya davet ediyor.

Blank'e göre, kendimizi bir çırpıda iki cinsiyette sınıflandırmamız ve buna paralel olarak sınırlı sayıda cinsel yönelimin varlığını tanımamız, tıbbın, biyolojinin ve toplum kuramlarının bugüne nazaran çok daha yetersiz olduğu önceki yüzyılların yapay bir olgusu olarak karşımızda duruyor. Oysa 21. yüzyılın önümüze koyduğu biyoloji, tıp, hukuk ve insan davranışı manzarası, farklı kuram ve anlayışları devreye sokmamızın elzem olduğunu ortaya koyuyor. Zira hiç şüphe yok ki içinde bulunduğumuz yüzyılı iki yüzyıl öncesinin, 19. yüzyılın zihinsel kalıplarıyla anlamamız mümkün değil.

Yazar, kategorik olarak heteroseksüel olmanın hakim ideoloji ve pratiklerin bir bileşeni haline geldiği dönemin 1869 gibi oldukça yakın bir tarihe denk geldiğini ve bu tarihten önce yaşayan erkeklerin ve kadınların da evlendiklerini, seks yaptıklarını, aileler kurduklarını, ama kendilerini "heteroseksüel" olarak tanımlamadıklarını belirtiyor. Buna göre, "heteroseksüel" kavramı ve "heteroseksüellik", "belirli, ayrı ve iyi belgelenmiş bir yer ve zamanın buluşları" olarak açıklık kazanıyor.

GİNSEL ARZULARIN SINIFLANDIRILMASI

Şayet cinselliği, "normal-sapkın" ikiliğine saplanmadan düşünebilme gibi bir yeti kazanabilirsek, tarihin bize cinsel yönelimler ve arzular konusunda heteroseksüellik dışında birçok alternatif sunduğunu görebiliriz. Hanne Blank'e göre bu dikotomik ve sınırlayıcı bakış açısının Batı kültürü içinde yerleşmesi, 19. yüzyılın sonunda gerçekleşen bir süreç. Jonathan Ned Katz'ın "heteroseksüelliğin icadı" dediği şey de işte bu dönemde, belirli tarihsel, kültürel, ekonomik ve sosyal değişimlerin "benzersiz iç içe geçişlerinde" ortaya çıkıyor.

Blank'e göre, şehirlerin giderek büyümesi ve yeni sanayi ekonomisinde değişen sınıf hiyerarşileri sonucu, kitlelerin yönetiminde yeni araçlara ihtiyaç duyuluyor: Geniş bir ölçekte yürütülecek sistematik, yeniden üretilebilir, evrensel toplum yönetimi sistemleri. Bu evrensel toplum yönetimi sistemlerinin yöneltileceği alanların başında da insanların cinsel davranışları geliyor. Burada, yönetimlerin yardımına "bilim" ve onun "adlandırma ve kataloglama pratikleri" koşuyor. Yazara göre, bilimlerin bu göreve uygun olmalarının en önemli sebeplerinden biri, -öyle olmadıkları zaman bile- politik olarak tarafsız görünebilmele-

'Şayet cinselliği, "normal-sapkın" ikiliğine saplanmadan düşünebilme gibi bir yeti kazanabilirsek, tarihin bize cinsel yönelimler ve arzular konusunda heteroseksüellik dışında birçok alternatif sunduğunu görebiliriz. Hanne Blank'e göre bu dikotomik ve sınırlayıcı bakış açısının Batı kültürü içinde yerleşmesi, 19. yüzyılın sonunda gerçekleşen bir süreç. Jonathan Ned Katz'ın "heteroseksüelliğin icadı" dediği şey de işte bu dönemde, belirli tarihsel, kültürel, ekonomik ve sosyal değişimlerin "benzersiz iç içe geçişlerinde" ortaya çıkıyor'

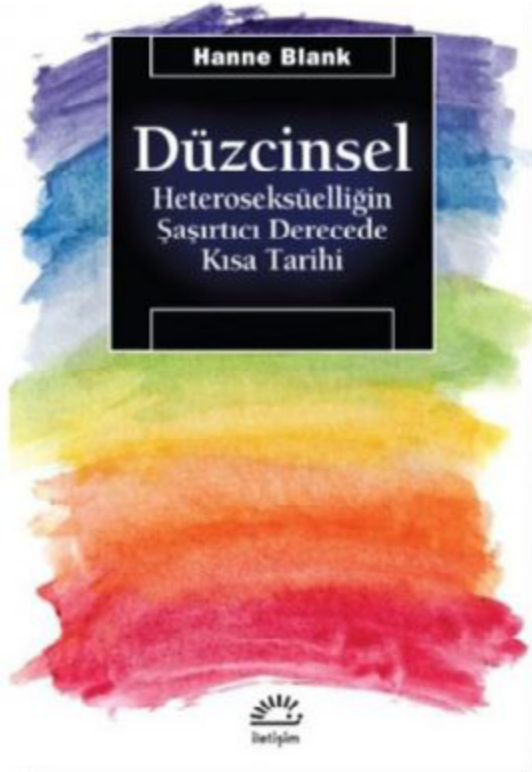
ri ve bunun kendileri etrafında güçlü bir koruyucu hale yaratması.

İlk kez ünlü Fransız sosyal bilimci Pierre Bourdieu tarafından 1972 yılında “Esquisse d’une théorie de la pratique” (Bir eylem teorisi taslağı) başlıklı çalışmada kullanılan “doxa” terimi, Yunanca “herkesçe bilinen”den geliyor ve bu çalışmanın yazarı tarafından kısa ve berrak bir biçimde tanımlanıyor: “Yerel kültürümüzden öğrendiğimiz ve dünyayı anlamlandırmak için kullandığımız anlayışlar.” Vurgulamak gereksiz, cinsellikle ve heteroseksüellikle ilgili bildiğimiz ya da bildiğimizi sandığımız her şey de işte bu doxanın ürünü. Doxanın zihinlerimize nüfuz etme süreci doğumda başlayan ve “kaçınılmaz” bir süreç. Bu süreç kolektif bir biçimde işletiliyor. Bunun anlamı, bireylerin, tıpkı Simon de Beauvoir’ın kadınlar için belirttiği gibi, heteroseksüel doğmadıkları, zamanla heteroseksüel oldukları.n deforme edilmiş biçimlerinin binlerce kez tekrar edilmesi sonucu heteroseksüelliğin nasıl “normal olan” olarak zihinlere kazındığını belirtiyor.

ERKEKLERİN AYRICALIKLARI TEKELLEŞTİRDİKLERİ BİR SİSTEM

Cinsel yönelim ve dünya algısı anlamında heteroseksüelliğin, ataerkil sistemin, yani “kutsal aile”nin, erkek egemen politik, ekonomik ve sosyal yapının lokomotifine olduğuna şüphe yok. Hanne Blank çalışmasının sonunda, dışarıdan “heteroseksüel” bir birey olarak görülme ve etiketlenme ihtimalinin yüksekliğine bağlı olarak, yukarıda sayılanlara ve devasa bir “kültürel makine”ye bağlı olarak ortaya çıkan “heteroseksüel ayrıcalık” ile hesaplaşıyor. Sonuç olarak Blank, saygınlık, belirli ahlaki güvenceler ve kuşkusuz çoğu zaman ekonomik anlamda bir rahatlık da getiren heteroseksüellik etiketi üzerinde iddia edebileceği haktan vazgeçiyor ve kadın düşmanı, erkekegemen bir sistemin mirasını reddediyor.

Bu çalışmadan çıkarmamız gereken belki de en önemli sonuç, heteroseksüelliğin insanlık tarihinde geçerlilik kazanmış duygu, arzu ve cinsel yönelim açıklama şemalarından yalnızca biri olduğu, yani bir gün, tıpkı diğer şemalara olduğu gibi bu şemaya olan güvenimizi ve inancımızı da yitireceğimiz gerçeği. Kaldı ki, yaşam tek bir şemayla açıklanamayacak kadar çok çeşitlilik, zenginlik ve değişkenlik içeriyor ve özellikle yaşamın bu sonuncu özelliğinin kaçınılmaz kıldığı bir şey varsa o da, “normal”in karşılıklarının da er ya da geç değişecek, dönüşecek olduğu...

Düzcinsel: Heteroseksüelliğin Şaşırtıcı Derecede Kısa Tarihi, Hanne Blank, çev: Tuğçe Elli altı Köse, 278 syf., İletişim Yayınları, 2019.

Hayalin dijital evreninde snen bir aşk: Yıldızfer

Gökyüzünün karanlığına gömülmüŐ parıltılarını izlediğimiz yıldızlar, o anlarda ya yok olup gitmiŐ ya da varoluŐlarının başka bir evresine geçmiş olabilirler. ağnam Erkmen'in Yıldızfer adlı romanı da bir yıldızın görüldüğü anda "snmŐ" olabileceğine dair bir olasılığı içeren bir "aşk" hikayesini zyor. Bedensiz ve belleksiz nasıl olunamayacağını gösteren yazarın bu 'anlama' çabasında kullandığı beden, bellek ve yol temaları dikkat çekiyor.

M.Nedim ağlar

Varoluşumuzun durdurulamaz akışında bir imge – anı yumağı içinde benliğimizi koruyan belleğimizde ışığıyla oluşan imgesi ile yıldızın meçhul varlığı arasında zamanla açılan “uçurum” gerçeklik duygumuzu kaygıya gark eder. Oluşun bu akışında meçhule sürüklenen insana bir dal uzatan Platon, zamanın ruhtaki (bellekteki) “imge” ile gerçeklikteki “nesne” arasındaki tekabüliyet soruna çare sunar.

Zamanın akışına kapılmış bir “nesne” ve onun imgesi yerine; zamandan münezze bir ilk örnek gibi bir zekice buluşuyla Platon, zamanın öğütücü dişleri arasında kalmaktan başka çaresi olmayan nesnelere ve onların imgelerini de “önemsiz” hale getirir. Ona göre bu ilk örnekler ve de taslaklar insanı bu varoluşun uçurumunda güvende tutacaktır.

Theaitetos diyalogunda, “bir şeyi öğrenen biri, o şeyi bilmeden hatırlayabilir mi?” (163 d) sorusunu soran Platon’a göre, doğmadan önce ilk örneklerini gördüğümüz “nesne”leri doğduktan sonra hatırlarız. Bu öğrenme kuramına göre, öğrenme doğarken unuttuğumuz o ilk örneklerin bilgisini hatırlamaktır. Menon diyalogunda geometri bilmeyen bir köleye geometri problemini çözdüren Sokrates, öğrenmeyi daha önceden bilinenleri hatırlamak olarak tanımlar.

Esin perileri Musa’ların annesi Mnemosyne’nin bir armağanı olan ruhlarımızdaki balmumundan levhaya (belleğe) nakşedilen iz (191c-d)i metaforu zihinde olan “şey” ile onu algıdaki “karşılığı” arasındaki bağlantıyı anlatır. Bu metafordan hareketle P. Ricoeur, nâmevcud bir şeyin temsili” olarak tanımladığı, geçmiş zamanda algılanmış bir şeyin yeniden hatırlandığı şimdiki zamandaki temsiline yarattığı bir tekabüliyet sorununa işaret eder.ⁱⁱ Bellekteki bir iz (tupos) ile imge (eikōn) çakışmazsa insan yanılır, hata yapar. Sofistlerin yaptığı; varolmayan şeylerin görüntüleriyle (phantasm) gençleri kandırmasıdır (234 c).ⁱⁱⁱ Bu, varolanlar yerine, gölgelerin, kopyaların ve görüntülerin (260 c) kullanılmasıyla yapılan aldatma (apate)^{iv}, varolmayan bir şeyin “görüntü” (appearance) ya da “taklit” (similacrum) aracılığıyla varolan bir şey olarak sunulmasıdır.

BEDEN ÖNCE BAŞKASINA AİTTİR ONU GERİ ALMALI (ELLER VE BACAĞLAR)

Yazar, çocukluğunda ağaçtan düştüğünde yaralanarak omurilik felci olmuş, yaşamını tezhip zanaatıyla idame ettiren ana karakter Sakat’ı, bedensel “eksikliği” teması üzerinden gerçek ve sanal dünya arasında kendini var etme, görünür kılma ve kendini bulma ‘yolculuğuna çıkarıyor. Herakleitos’un, “Kendimi aramaya gittim.” (Fr.28) ⁱⁱ şeklindeki paradoksal bir sözü, insanın zamanla

kendinden uzaklaşan (modern anlamda “kendine yabancılaşan”) kendini (özünü) araması, yani kendini bilmesi (gnöthi sauton) olarak yorumlanır. Sakat da, belleğindeki anılarının kendinden uzaklaştırmış olduğu kendini aramaya çıkar. Bu arayış, küçük yaşından itibaren tekerlekli sandalye üzerinde “jant çeviren elleri” ve sanal evrende yarattığı yeni kişiliğinde “pedal çeviren ayakları” ile gerçek-sanal sarmalında gerçekleşir.

Sakat, gerçekteki yaşamının uzantısı haline gelen sanaldaki yaşamında @tekerlekler isimindeki Twitter'daki kimliğiyle, ada ülkelerini pedallayan bir uzun yol bisikletçidir. Hiç gitmediği yerleri Google Map üzerinden işaretler, hiç görmediği manzaraları da Googleden bulduğu farklı fotoğrafları Photoshop yardımıyla montajlar ve gezi fotoğrafları olarak tüvitler. Takipçileriyle DM'den mesajlaşarak etkileşim kurar.

‘YAZAR SANALDAKİ İDDİALARI GERÇEKLİKLE SINAYARAK DÖNÜŞEN GERÇEKLİK DENEYİMİMİZİ SARSAR’

@tekerlekler'in etkileşim kurduğu @paraplejjikkiz, kendini bedensel tamlığa sahip şekilde sunan @tekerlekler'i, kendini aşk (ve arzu) “nesnesi” olarak görmediği için engelleyerek timeline'ından çıkarmasıyla okur gerçek ile sanal arasındaki ilişkiyi çarpıcı bir şekilde deneyimler. Oysa okuyucu, “anlaşılma” ve “sevilmek” açısından; gerçekte ikisi de sakat olan karakterler arasında bir “aşk” olabileceğine dair bir ümide kapılır. Ancak yazar bunun yerine, @tekerlekler'in sanal evrendeki ayna imgesi olan @paraplejjikkiz tarafından gerçeğe davet edilmesiyle eksik bedenini sanal uzamdaki uzantısıyla yüzleştirir. İkinci etkileşimi, yemek yapma deneyimini sosyal medyadan paylaşan @mutfaktezghim sunduğu “aşık olma” ve “değerli kılma” vaadi, @tekerlekler (yani aslında Sakat) tarafından blöfle yapılan gerçeğe davetine karşılık bulamayınca söner. Böylece yazar, sanaldaki “aşk” iddialarını gerçeklikle sinayarak dönüşen gerçeklik deneyimimizi sarsar.

‘DIŞARI ÇIKMAK SAKATLIĞIYLA YÜZLEŞMEK DEMEKTİR’

Sakat, tekerlekli sandalyede her yere erişebilecek konforu sunacak bir şekilde dizayn ettirdiği evinden dışarıya çıktığı andan itibaren bedensel eksikliğinin farkına varır. Onun için dışarıya çıkmak sakatlığıyla “yüzleşmek” demektir. Yazar, bu “yüzleşme” kavramı etrafında kurguladığı olay örgüsünde “dışarı” ile “içerisi” ve “sanal” ile “gerçeği” gibi ikili karşıtlıkların

‘@tekerlekler’in etkileşim kurduğu @paraplejjikkiz, kendini bedensel tamlığa sahip şekilde sunan @tekerlekler'i, kendini aşk (ve arzu) “nesnesi” olarak görmediği için engelleyerek timeline'ından çıkarmasıyla okur gerçek ile sanal arasındaki ilişkiyi çarpıcı bir şekilde deneyimler. Oysa okuyucu, “anlaşılma” ve “sevilmek” açısından; gerçekte ikisi de sakat olan karakterler arasında bir “aşk” olabileceğine dair bir ümide kapılır.’

diyalektik sarmalındaki bu yolcuğu çözümler.

Bu “yolculuk” sürerken, Sakat, kendi biricik gerçekliğinin dayanağını oluşturan bedeninin aslında kendine ait olmadığını farkına varır. Dıştaki sakat, başkalarının bedeninin gerçekliğinde gördüğü sakattır. Onun kendine ait bir bedeni yoktur; bedeni kız kardeşine, annesine, akrabalarına ve yardımcılarına; bedeninin eksikliğini kendilerine mâl ederek sahiplenilenler aittir.

Sakat’ın, başkasına ait bedenini geri almak için, peş peşe gelen iki önemli olayla yüzleşir. İlki, çocukluğunda aşık olduğu, karşı daireye taşınan Yıldızfer’in muayenehanesindeki sevişme sahnesidir. Sanal yaşamdaki @tekerlekler kişiliğinde “unutmak” istediği bedenini Yıldızfer’in nazarından hatırlar; bedenini, belleğindeki çocukluk aşkının arzusunun ‘işgal’inden kurtarır. Yıldızfer’in “aşağı doğru ölen” ve “yukarı çıkar-ken tekrar dirilen” elleri, Sakat’ın eksik bedenini, yani Sakat’ın varlığını ve yokluğunu hatırlatarak ona geri verir. Böylece, çocukluğunda gördüğü yıldız ışığının oluşturduğu imgeden ibaret olan Yıldızfer, aleniyetin sahnesindeki bir fantezinin temsiliyle eksik bedenini Sakat’a vererek söner. Böylece Yıldızfer’in imgesinden kurtulan beden imgesi onu içteki sakatla baş başa bırakır. Bu sönüşten sonra geriye kalan kara boşlukta Sakat, Yıldızfer’in yardımıyla yeniden giyinmek zorunda kalışıyla ifşa olan acziyetin anısına tutunacak Yıldızfer imgesinden kurtulmak ister. Ve böylece, kendine ait işlevsel bedenine yeniden sahip olabilecektir.

‘DIŞTAKİ SAKATTAN İÇTEKİ SAKATA YOLCULUK’

İkinci olay, romanın “Ölüm fermanı” adlı bölümünde; tezhip deseni yapmak için yere yüzükoyun yattıktan sonra, sandal-yesine çıkma sahnesidir. Okuyucu burada Sakat’ın bedeninin acziyetini şiddetli bir şekilde duyumsar. Sakat bu olayla, Yıldızfer karşısındaki çıplak acziyetinin anısını bastırmış; böylece, işlevsel bedeninin acziyetini kendi nazarında yeniden yaşayarak, belleğini Yıldızfer’in sönen ışığının imgesinden temizleyerek revize etmiştir.

Bu deneyimlerle Sakat, belleğindeki eksik beden imgelerini, başkasının arzusuyla duyumsadığı varoluşsal bedeninin özbilinciyle restore etmiştir. Bu onun dıştaki sakattan içteki sakata doğru bir yolcuğudur.

YOL KADİM BİR TERBİYEDİR (ADALAR VE TEZHİP)

Ada ülkelerinde yolculuk yapan @tekerlekler, sürekli, amaçsızca, sadece “gitmek için” durmaksızın pedallayan bisikletçilerin aksine, her adada, yeni bir adanın keşfine hazırlanır; her gittiği ve vardığı yerle bir başka yerin bağlantısını hayal eder.

Sakat’ın sınır bilmek, durmak ve geri dönmek gibi eylemlerinin bilinci, onun sanal dünyada kurmuş olduğu imgesel kişiliğiyle uyumludur. @tekerlekler için her ada bir duraktır; her durak bir sanal kişi, her ada bir ağ bağlantısıdır. Sakat için adalar, gerçek yaşamdaki yolculuğunun bir simulakridir. Sanal dünyada adalarda ayaklarıyla yaptığı bisiklet yolculuğu, Sakat’ın tezhip zanaatındaki ustalaşmış elleriyle yaptığı “yolculuğun” uzantısıdır.

Tezhip, birçok zanaat gibi, beden ile bellek arasındaki birleşimin tekrar eden devinimiyle oluşan alışkanlıkla yapılır. Yıllarca yapılan çalışmalarla ustalık kazanan eller, şekiller, usuller, tarzlar, varyantlar, ve marjlar yoluyla çalışır. Çalışırken elin parmaklarındaki onlarca kasın dengeli çalışması, kolun omuzun, sırtın, belin ve kalçaların dengede kalmasını sağlayan yüzlerce kas, lif ve sinir... Ritim, tempo ve denge... Defalarca yapılan alıştırılmalarından sonra bedenin kazandığı terbiyeyle mümkündür. Bu terbiye Sakat, bedeninin yalnız eksikliğini belleğinde yaşamasıdır.

BELLEK: İMGELER ANAFORUNDA ‘İDEAL’ İNSANI ELE GEÇİRİR

Böylece Sakat belleğinde harmanlanan eksik bedeni ile motifin imge yumağını estetik bir biçimde kağıda akmasını sağlayabilir. Sakat’ın tezhip motifleriyle montajlı gezi fotoğraflarının sarmalından oluşan bu yolculuğu, geçmişten geleceğe ve gelecekte geçmişe akarak onu terbiye eden “kadim” bir yol olan bellekte gerçekleşir. Yani eksik bedenin belleğinde inşa edilen hayal evreninde... Geçmiş yaşantılarından oluşan eksik-imgeler, sanal dünyadaki kişilik tasarımlarıyla ideal-imgeye dönüşür. Bu hayal evreninin uzayına girildiğinde hayal-çekim gücünün yarattığı anaforda bütün eksik-imgeler yeniden tasarlanarak ideal-imge haline dönüştürülür. Sonra kişinin sanal dünyasının bir uzantısı olan gerçek dünyasında bu ideal-imgeler etkin olmaya başlar ve tüm gerçek ilişkilerini ve etkileşimlerini biçimlendirmeye çalışır.

‘Sakat belleğinde harmanlanan eksik bedeni ile motifin imge yumağını estetik bir biçimde kağıda akmasını sağlayabilir. Sakat’ın tezhip motifleriyle montajlı gezi fotoğraflarının sarmalından oluşan bu yolculuğu, geçmişten geleceğe ve gelecekte geçmişe akarak onu terbiye eden “kadim” bir yol olan bellekte gerçekleşir. Yani eksik bedenin belleğinde inşa edilen hayal evreninde... Geçmiş yaşantılarından oluşan eksik-imgeler, sanal dünyadaki kişilik tasarımlarıyla ideal-imgeye dönüşür.’

BİR TASLAK ÇIKARTMAK GEREK

Gerçek-sanal sarmalında “sahte” bir aşkın sönmesinden sonra yazar, bize gerçek bir aşkı da göstermeyi ihmal etmez. Tunca ile Fahri arasında alevlenen aşk, bütün açıklığıyla, şivesi, zümre ve anlayış farkı olan, bunların gizlenmediği bir etkileşimde doğmuştur. Okur, can güvenliğinden endişe ettiği Tunca’ya telefonla ulaşamadığında; Fahri’den Tunca’yı aramasını isteyen Sakat’ın yürüyen bacağı olan Fahri’nin gerçekliğiyle sarsılır. Bu gerçeklikten, Tunca ile Fahri arasındaki aşk doğar.

Yazar, okuyucuya bu “bacak” metaforuyla sanal ve gerçek mukayesesini çarpıcı bir şekilde yapmaya davet eder. Sakat’ın evindeki el uzatarak kolayca erişebildiği mobilyalar gibi bir “tık” uzaklıktaki “aşkların” yerine sahici bir “aşk” olanağını gösterir. Fahri’nin Tunca’ya şimdiye kadar kimsenin sormadığı “ne istersin, ...eksiğin ne?” sorularında sırlanan bu Aşk, Fahri’nin ekmek yoluyla ifşa ettiği “değer” ve “sevgi” temalarıyla taçlandırılır.

Yazar, hayali bir gergefte birbirine benzeyen ve birbirine dönüşebilen gerçek ile sanal ve asıl ile suret deneyimlerinin imgelerini birbirine karışan renklerle işler. Ve bunları birbirinden ayırmak için; mahalledeki ikiz kardeşlerin annesi gibi ayırma vukufuna sahip olabilecek biri gerekir. Ancak böyle bir sevginin vaat ettiği değer kendisinden çıkarılabilecek sahici bir taslağın olanağını mümkün kılabilir.

Böylece yazar, heyecanlandığında şiveye dönecek kadar doğal olan Fahri’nin, evrensel olan “ekmek” gibi sevgisinden çıkardığı bir taslağın olanağını okuyucuya gösterir. Öyle bir taslak ki; çağın teknolojik araçsallığının yarattığı sahteliğin yerine, tek vaadi sahicilik olan doğal bir taslak... Sevdiği bir insandan çıkardığı taslağa başka insanları benzetmek için gerekeni yapmayı göze alan Bay Keuner’ini taslağı gibi...

Yıldızfer, Çağnam Erkmen, 240 syf,
Doğan Kitap, Şubat 2019.

Artin Göncü: Oyun, travma yaşamış kişiler için bir nefestir

Psikolog ve eğitimci Prof. Dr. Artin Göncü yeni kitabı *Oyunda Büyümek-Çocuk Gelişimi ve Eğitimine Sosyokültürel Bakış* üzerine konuştuk. Göncü, “99 depreminde kazazedeler ve çocuklarla çalışmak üzere Türkiye’ye geldiğimde çocukların oyunlarında hep yeniden deprem yaşıyormuş gibi yaptıklarını söyledi birçok anne baba! O zaman hem çocuk oyunlarını desteklemek hem de anne babalara bunun sağlıklı bir şey olduğunu anlatmamız gerekmişti. Dolayısıyla, evet, oyun travma yaşamış kişiler için de bir nefestir” dedi.

Batuhan Saç

Psikolog ve eğitimci Prof. Dr. Artin Göncü kırk yılı aşkın bir süredir ayrı kaldığı Türkiye'ye, Oyunda Büyüme'le, yani bilimsel çalışmalarını sunan bu kitapla dönüyor. Kitabında hayatını adadığını ifade ettiği dört temel konuyu çalışıyor; çocuk oyunlarının ruhsal boyutu, çocuk gelişimi ve eğitimi, erken çocuk gelişimi ile insan ilişkileri ve kültürün insan gelişimindeki yeri. Artin Göncü ile oyun kavramının hayatımızdaki yerini inceliklerle tayin eden kitabı hakkında konuşma imkânı bulduk.

Kitabınıza ilk göz attığımda hemen “ince iğneyle örülü” bir kitap olduğu izlenimine kapıldım. Merak ediyorum, böyle kapsamlı bir çalışma aynı zamanda araştırmalarınız için bir “nokta”yı mı ifade ediyor? Yoksa kitabınız bir “virgül” mü; çalışmalarınızı sürdüreceksiniz?

Her şeyden önce çok teşekkür ederim. Hem bu söyleşi için hem de söyleşiye kitabım hakkında ince düşünülmüş ve sık dokunmuş diyerek başladığın için. Oyun öyle bir etkinlik ki onun hakkında ince düşünmeden ve sık dokumadan ne araştırmasını yapabildim ne de yazabildim. Kitapta ayrıntılarıyla anlattığım gibi oyun her yönüyle kişisel bir etkinlik olarak karşımıza çıkıyor. Oyunu, bağlamını ve oyuncuyu anlamadan çalışmak ve anlamak mümkün değil. Yeats'in dediği gibi nasıl ki dansçıyı dansı anlamadan anlayamayız, oyunu da oyuncuyu ve ortamını bilmeden anlayamayız. Bir çocuğun oyununda neyi neden yaptığını anlamak için çocuğu tanımamız gerekir. Bunun için de gözlenenin ötesine gitmek onun psikolojik kökenlerini, ortaya çıkış biçimlerini, ve kişi için ifade ettiği anlamı incelemek gerekir. Bu da ince elemeyi, sık dokumayı gerektiriyor, aynı bir kanaviçe işler, mekikle oya yapar gibi... Eğer böyle çalışmazsak oyunu da anlayamayız, çocuğu da anlayamayız.

Sorunun ikinci kısmına gelince, Oyunda Büyüme'te sunduklarım için bir virgül demek doğru olur. Şöyle ki, zaten bu kitap şimdiye kadar yayımladığım yazıların yalnızca bir örneğimi. Belki daha sonra Oyunda Büyüme'te alınamayan diğer yazılarımla Türkçe çevirisini başka bir kitapta çıkarabiliriz. Ama, benim şimdi Oyunda Büyüme'te de yaptığım önemli bir işi daha da geliştirmeye niyetim var. Onun önsözü ve aile-okul ilişkileri konusundaki yazılarımla çeviri değil, onları bu kitap için Türkçe yazdım. Bu süreç içinde Türkçe yazmayı çok özlediğimi ve çocuk gelişimi konusunda Türkçe yazmak istediğimi açıkça gördüm. Zaten bildiğin gibi sosyal medyada çocuk gelişimi ile ilgili yazmaya başladım. Şimdi ebeveynler ve öğretmenler için erken çocukluk gelişimi ve eğitimi üstüne bir kitap yazma planım var. Bunun yanında gözlemler ve anılara dayalı bir oyun kitabı yazmayı düşünüyorum. Bu

Batuhan Saç ve Artin Göncü

'Benim kırkı aşan yıldır yaptığım çalışmalarında çabam hep etkinlikleri aracılığıyla çocuk gelişimini nasıl öğrenebileceğimizi, anlayabileceğimizi araştırmak oldu. Yani yalnızca oyunları, öyküleri, okula gitmeleri değil bu etkinlikler aracılığıyla çocukları anlamak. Araştırmalarımı yalnızca oyunla sınırlandırmak istemedim. Elbette, oyunun ne olduğunu tanımladım, betimledim. Ama orada kalmadım; oyun sayesinde çocukların neyi nasıl öğrendiklerini, değiştiklerini, geliştiklerini de anlattım. O yüzden bu kitabın adını Oyunda Büyüme koydum.'

gerçekleşecek olursa yetişkin oyunlarını da içerecek. Bakalım, zaman bulursam öz yaşam öykümü de anlatan bir kitap yazmak istiyorum. Geçmişim, kimliğim, ve başardıklarım itibarıyla gençlere ışık tutacağına inandığım bir kitap olacak. Yani, senin anlayacağın, yazı çizi işi herhalde hiç bitmeyecek, hep virgüllerle devam edeceğim. Zaten, hayat böyle bir şey değil mi? Hepimizin bir anlatısı var. Önemli olan onu dile dökülebilmek...

Belki de en başta, kitabınızın başlığının söylediği bir şey var. "Oyunda Büyüme" derken, oyunun aynı zamanda büyümeye elverişli bir zemin olduğunu ifade ettiğinizi mi anlıyoruz? Kitabınızın bu adlandırmaya sahip olmasının sebebi nedir?

İngilizcede "soulmate" diye bir sözcük vardır. Birbirini leblemeden leblebiyi anlayan arkadaşlar/dostlar için kullanılır. Ruhun birlikte olanlar için denir, belki "kanka" kelimesi bir haliyle bu demek. Pek bilemedim şimdi. Demem şu ki, benim Oyunda Büyüme'le neyi kast ettiğimi anlamışsın. Sorundan dolayı İngilizce kitaplarımın da başlıklarını bir düşündüm. Hepsini görüşümü çok iyi ortaya koyuyor: Benim kırkı aşan yıldır yaptığım çalışmalarında çabam hep etkinlikleri aracılığıyla çocuk gelişimini nasıl öğrenebileceğimizi, anlayabileceğimizi araştırmak oldu. Yani yalnızca oyunları, öyküleri, okula gitmeleri değil bu etkinlikler aracılığıyla çocukları anlamak. Araştırmalarımı yalnızca oyunla sınırlandırmak istemedim. Elbette, oyunun ne olduğunu tanımladım, betimledim. Ama orada kalmadım; oyun sayesinde çocukların neyi nasıl öğrendiklerini, değiştiklerini, geliştiklerini de anlattım. O yüzden bu kitabın adını Oyunda Büyüme koydum.

İlk soruna istinaden şunu da söylemeden edemeyeceğim: Benim akademik hayatım boyunca yapmaya çalıştığım bir şey de şu oldu: Anlattığım etkinliğe uygun yazı şeklini seçmek. Örneğin, otobiyografik bir yazı istendiğinde onu kısa hikâyeye şeklinde yazmıştım. Bir hayatı makale şeklinde sunmak sıkıcı gelmişti. Oyun konusunda yazdıklarına bakılırsa büyümenin yalnızca anlattığım çocuk gelişimi olgusuna sınırlı olmadığı da görülür. Yani, büyüyen şey yalnızca çocuklar değil aynı zamanda kendim, görüşlerim, seçtiğim "genre." O yüzden Oyunda Büyüme bir başlık olarak uygun geldi. Hepimiz hep büyüyoruz, değişiyoruz ya!

'KURAMLARIM YENİ NESİL ARAŞTIRMACILARI ETKİLEDİ'

Kitabınızda oyuna dair araştırmaları sunmanın yanında, oyun araştırmalarının durumunu

da değerlendiriyorsunuz. Kitabınızın oyun kavramına dair yapılan araştırmaları ileri taşıdığını dūřünüyor musunuz?

Tabii ki! Dūřünmekten ziyade biliyorum. Oyunun tanımı, kūltürel bağlamı, eğitimdeki yeri, akranlar arasındaki gelişimi konusunda yaptığım çalışmalarımın ve yazılarımın gelişim psikolojisi sahasını ne denli etkilediğini görmek çok kolay. 1984 yılında çıkan ilk kitabım oyun iletişimini anlatan ilk kitaplardan birisi olmuştu. Daha sonra doksanlı yıllarda oyun iletişiminde özneler arasılığın nasıl geliştiğini araştıran makalelerim bu konudaki kuramımı ortaya koydu. Yıllar sonra araştırma hayatımın bu ilk döneminde yaptığım çalışmalara hala gönderme yapıldığını görmek beni ziyadesiyle mutlu ediyor. Bu çok önemli bir katkıydı. İkinci dönemimde, hayatımın her döneminde beni çok meşgul eden konuyu ele almaya karar verdim. Bu da kūltürün oyun ve çocuk gelişimindeki yerini araştırmak oldu. Anne-çocuk ilişkisinde ve oyunda kūltürel farklılıkları anlattığım çalışmalarım, ve bu konulardaki kuramlarım da yeni nesil araştırmacıları etkiledi. Sosyal ilişkilerin ve kūltürel bağlamın oyundaki yerini belirleyen bu çalışmalarım sayesinde dergi editörlüğüne atandım, ve birçok derginin yönetim kurulunda yer aldım. Halihazırda bu konularda yapılan birçok çalışmanın değerlendirilmek üzere elimden geçtiğini söylemek yerinde olur. Son olarak da, erken çocuk eğitimcisi ve öğretmen eğitimcisi olarak yaptığım çalışmalar hem araştırmacılar, hem de öğretmenler tarafından okunuyor, inceleniyor, ve tabiri caizse takdir ediliyor. Öyle ki bu konulardaki derinliğim beni İsviçre’de ünlü psikolog Jean Piaget’nin öğrencilerine, Paris Üniversitesi’ne, Monash Üniversitesi’ne (Avustralya), Güney Rio Grande Üniversitesi’ne (Brezilya) ve diğer birçok yere konferanslara götürdü.

Oyun için bir merhemdir de diyebiliriz. Travma yaşamış kişilere oyunla yardım edebileceğimize dair birçok veri ve gözlem var. Mesela, Nazi Almanya'sında anne ve babalarını kaybetmiş olan çocukların akranlarıyla oynayarak birbirlerine destek olduklarını biliyoruz. Ben öğrenme zorluğu olan çocuklara oyun terapisi yaparken kendim bizzat gördüm ki istismara uğramış çocuklara oyunla yardım edilebilir.

Eğitim konusunda, öğrencilerin oynadığı oyunlar üzerine yapılan araştırmalar bizlere pek çok şey öğretiyor. Peki ya öğretmenler-hocalar? Onların oyun oynayabilmesinin nasıl bir önemi var?

Aristo'nun söylediği gibi oyun bir insanlık hakkıdır. Ayrıca, felsefe ve antropolojideki çalışmalar oyunun hayat boyu süren bir etkinlik olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, her ne kadar psikoloji ve eğitimde yetişkin oyunları incelenmemiş olsa da, oynamak öğretmenlerin de hakkıdır dersek doğru bir şey söylemiş oluruz. Ben öğretmenlerin de hem sınıfta hem de kişisel hayatlarında oyunu vurgulamaları gerektiğini düşünüyorum. Eğer oyunun hayatı keşfetme, ve yaşamı yorumlama etkinliği olduğunu hatırlarsak daha kolay anlarız ki öğretmenler de oynamalıdır. Bunu hem kendi sağlıkları hem de sınıftaki başarıları için yapmalıdır. Aslında, yetişkinlerin de her zaman oynadıklarını biliyoruz. Bu gerçeği bilim insanlarının gözüne sermek ve araştırılması gerektiğini göstermek için son on yılda yetişkin oyunlarını incelemekte ve bu konuda araştırmalar yapıyordum. İnandığım gibi ve diğer alanlarda gösterildiği gibi benim çalışmalarım da ortaya koydu ki oyun ihtiyacı hayat boyu var olan bir şey, hiç yok olmaz. Yalnızca kiminle, neyle, ve nasıl oynadığımız değişebilir.

Oyunun travmatik yaşantılarla ilişkisini merak ediyorum; belki de “tekrarlayan oyun” mu demeli? Adapazarı'nda yaptığınız kitap söyleşilerinde “Oyun çocuğun nefesidir” demiştiniz, oyun travmanın bu boğucu etkisine karşı nasıl bir kanal açıyor?

Evet, oyun bir nefestir. Hayatın en zor zamanlarında da “normal” zamanlarda olduğu gibi bize yardım ediyor. Yaşadıklarımızı anlamamızı sağlıyor. Yaşamak zorunda kaldığımız zorluklarla nasıl baş edeceğimiz konusunda bize yol gösteriyor. Unutma, Freud oyunun bu yanını vurgulayarak çocukların yaralarını onmak için oynadıklarını söylemişti. Oyun için bir merhemdir de diyebiliriz. Travma yaşamış kişilere oyunla yardım edebileceğimize dair birçok veri ve gözlem var. Mesela, Nazi Almanya'sında anne ve babalarını kaybetmiş olan çocukların akranlarıyla oynayarak birbirlerine destek olduklarını biliyoruz. Ben öğrenme zorluğu olan çocuklara oyun terapisi yaparken kendim bizzat gördüm ki istismara uğramış çocuklara oyunla yardım edilebilir. Son olarak, 99 depreminde kazazedeler ve çocuklarla çalışmak üzere Türkiye'ye geldiğimde çocukların oyunlarında hep yeniden depresyon yaşıyor gibi yaptıklarını söyledi birçok anne baba! O zaman hem çocuk oyunlarını desteklemek hem de anne babalara bunun sağlıklı bir şey olduğunu anlatmamız gerekmişti. Dolayısıyla, evet, oyun travma yaşamış kişiler için de bir nefestir.

'YETİŞKİN OYUNLARINI DAHA AYRINTILI YAZMAK İSTERİM'

Kitabınızda "şu da olsa daha iyi olurdu" diyebileceğiniz bir konu var mı?

Tabii ki söyleyeceğim çok şey var! Ama bir kitaba her şeyi sığdırmak çok zor. Şöyle diyeyim, ilk önce iki ciltlik bir proje olsun demiştik. Sonra, iki ayrı bölümü olan bir kitap olsun dedik. Daha sonra da 22 yazıdan 17 yazıya indik. Yani, söylediğim ve söylemek istediğim her şeyi Oyunda Büyüme'de ifade edemedim. Gelecekte oyunun gelişim ve eğitimdeki yerini daha çok açmak isterim. Yetişkin oyunlarını daha ayrıntılı yazmak isterim. Maalesef, sosyokültürel yaklaşım Türkçe'de yalnızca birkaç kitap ve makaleye sınırlı kalmış. O yüzden Amerikan Psikoloji Cemiyeti'nin el kitabı için yazdığım yazıyı Oyunda Büyüme'de koyduk. Ama, çok daha derin anlatılması gerekir.

Uzun yıllar boyunca oyun üzerine çalıştınız, tabiri caizse oyunun hikayesini yazdınız. Peki 30-40 yıl sonra oyun araştırmacıları sizce hangi konuyla ilgileniyor olacak? Bu hikâye sizlerden sonra nasıl devam edecek?

Giderek ihtisaslaşan araştırma alanları ortaya çıktı. Örneğin, bir grup araştırmacı oyuna evrimsel bir açıdan bakarak farklı türdeki canlıların oyunları arasındaki benzerlik ve farklılıkları derinlemesine araştırmaya başladılar. Bildiğin gibi, ikinci bir grup araştırmacı sanal etkinlikleri ve oyunları konu edindiler. Şimdiye dek sanal oyunların çocuk gelişimini olumlu etkilediği konusunda kesin veya güçlü bulgular olmamasına rağmen, aksine çocukların bu konuda büyük bir dikkatle yetiştirilmesi gerektiğine dair birçok uyarı bulunmasına rağmen sanal oyunlar ve araştırmacıları arttı! Üçüncü bir grup araştırmacı oyunun gelişimini diğer alanlarındaki etkisini araştırmada karar kıldı. Örneğin, bugünlerde oyunun okuma yazma, şayi kavramı, yaratıcılık, problem çözme gibi konularda nasıl bir etkisi olduğu araştırılıyor.

Hadi şimdilik bu kadar olsun, yeter çalıştırdın beni, sokağa çıkacağım, oyun zamanı!

Oyunda Büyüme-Çocuk Gelişimi ve Eğitimine Sosyokültürel Bakış, Artin Göncü, 350 syf., Koç Üniversitesi Yayınları, 2019.

ETKİNLİK

ÇIĞLIK

18 Mayıs 2019

Saat: 21:00

Mahal Galata,
İstanbulDOĞMAK YA DA
DOĞMUŞ OLMANIN
SANCISI

21 Mayıs 2019

Saat: 21:00

Kadıköy Boa Sahne,
İstanbulMS. GLORIA
GAYNOR

22 Haziran 2019

Saat: 20:00

Yalıkavak Marina,
Muğla

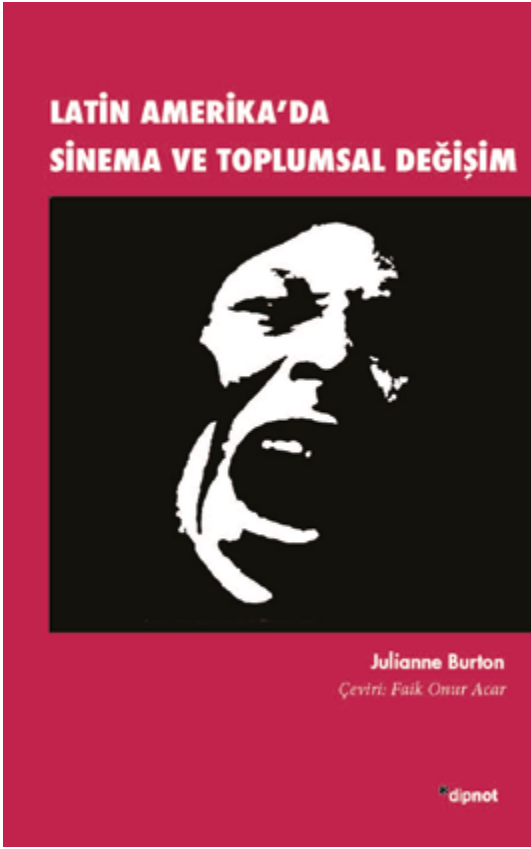
J BALVIN

26 Temmuz 2019

Saat: 15:00

KüçükÇiftlik Park,
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Latin Amerika'da Sinema ve Toplumsal Değişim

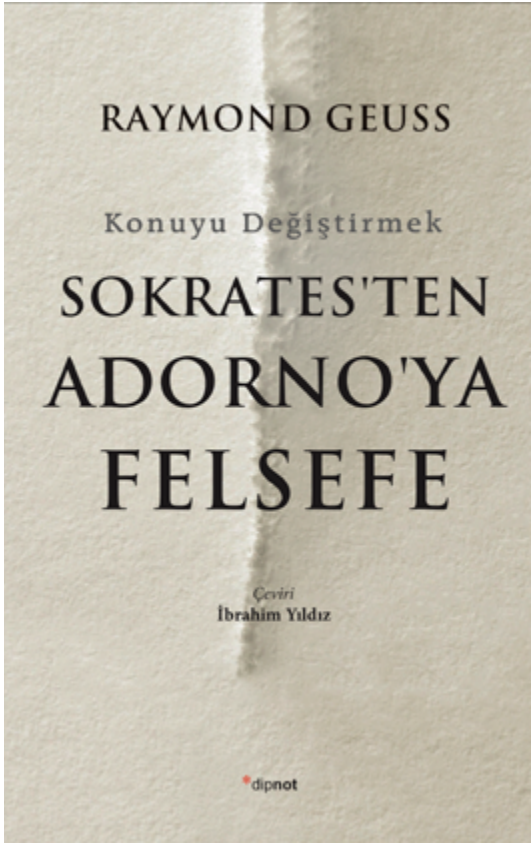
Yazar: **Julianne Burton**
Çevirmen: **Faik Onur Acar**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Sayfa Sayısı : **400**

Haiti Devrimi-Aşağıdan Bir Tarih

Yazar: **Carolyn E. Fick**
Çevirmen: **Galip Doğduaslan**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Sayfa Sayısı: **416**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sokrates'ten Adorno'ya Felsefe

Yazar: Raymond Geuss
 Çevirmen: İbrahim Yıldız
 Yayınevi: Dipnot Yayınları
 Sayfa Sayısı : 302

Türkiye Toplumunun Bunalımı

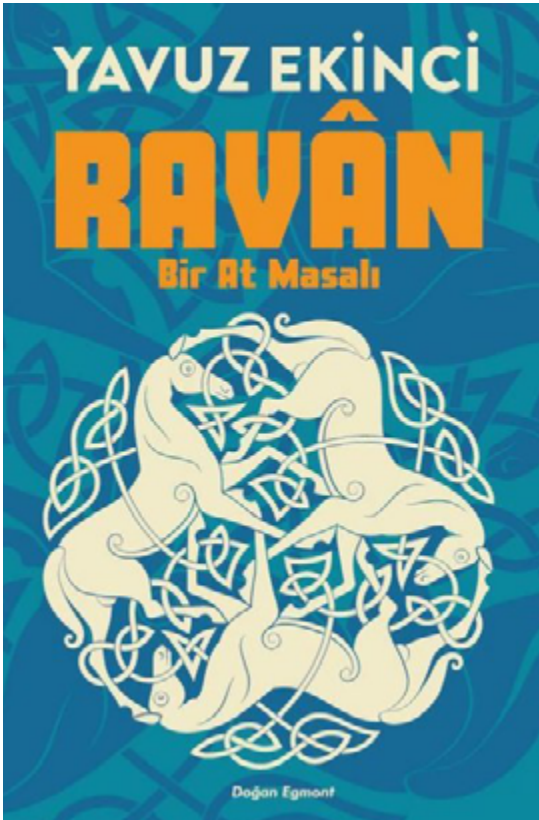
Yazar: Ahmet İnel
 Yayınevi: İletişim Yayınları
 Sayfa Sayısı: 328

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Doğum Günü Kızı

Yazar: Haruki Murakami
Çevirmen: Ali Volkan Erdemir
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı : 68

Ravan Bir At Masalı

Yazar: Yavuz Ekinci
Yayınevi: Doğan ve Egmont Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 80

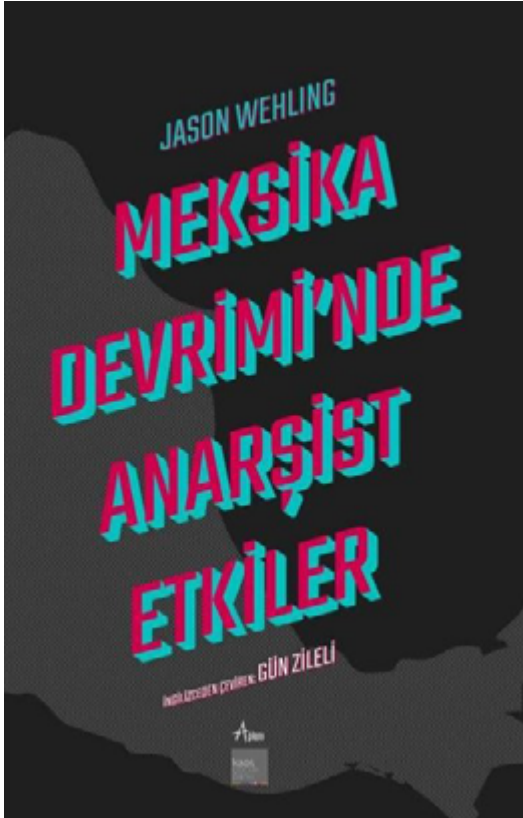
YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

BEŞİR SEVİM
bildiğim
bütün
kırmızılar

Bildiğim Bütün Kırmızılar

Yazar: **Beşir Sevim**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı : **85**

Meksika Devrimi'nde Anarşist Etkiler

Yazar: **Jason Wehling**
Çevirmen: **Gün Zileli**
Yayınevi: **Kaos Çocuk Parkı**
Sayfa Sayısı: **56**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sosyal Medyanın Kara Kitabı

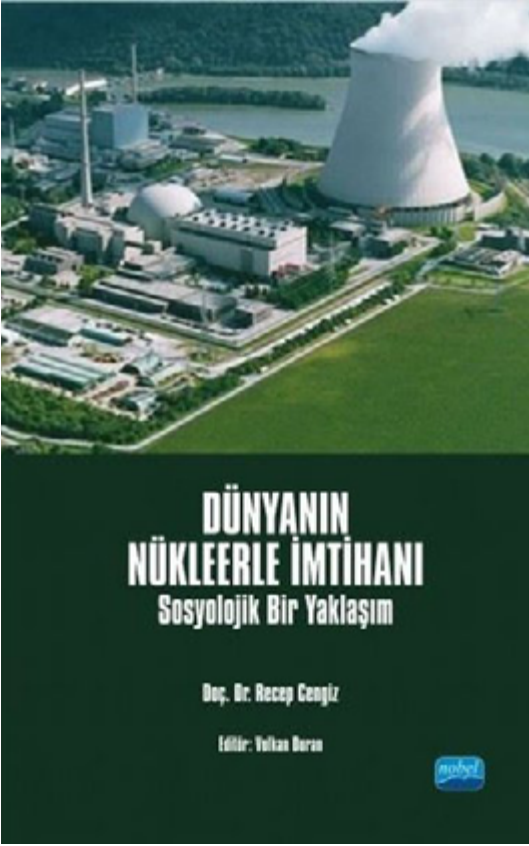
Yazar: **Emre Dirağ**
Yayınevi: **Altıkırkbeş Basın Yayın**
Sayfa Sayısı : **120**

Karşılaşmalar-Bir Benjamin Romani

Yazar: **Jay Parini**
Yayınevi: **Kolektif Kitap**
Sayfa Sayısı: **386**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Dünyanın Nükleerle İmtihani- Sosyolojik Bir Yaklaşım

Yazar: **Recep Cengiz**

Yayınevi: Nobel Akademik Yayıncılık

Sayfa Sayısı : 240

FILİZ TEPECİK

NEDEN SUÇ İŞLERİZ?

SUÇUN NEDENLERİ
ÜZERİNE NİTEL
BİR ÇALIŞMA

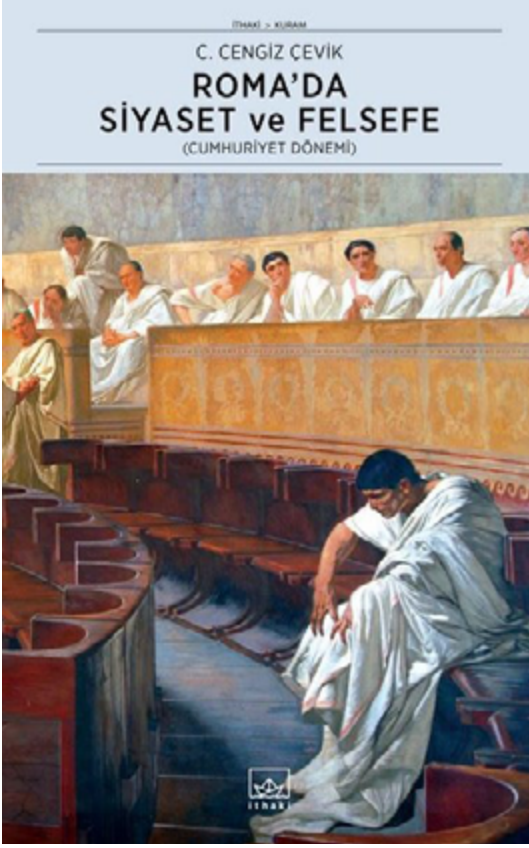
Neden Suç İşleriz?-Suçun Nedenleri Üzerine Nitel Bir Çalışma

Yazar: **Filiz Tepecik**

Yayınevi: Nobel Bilimsel Eserler

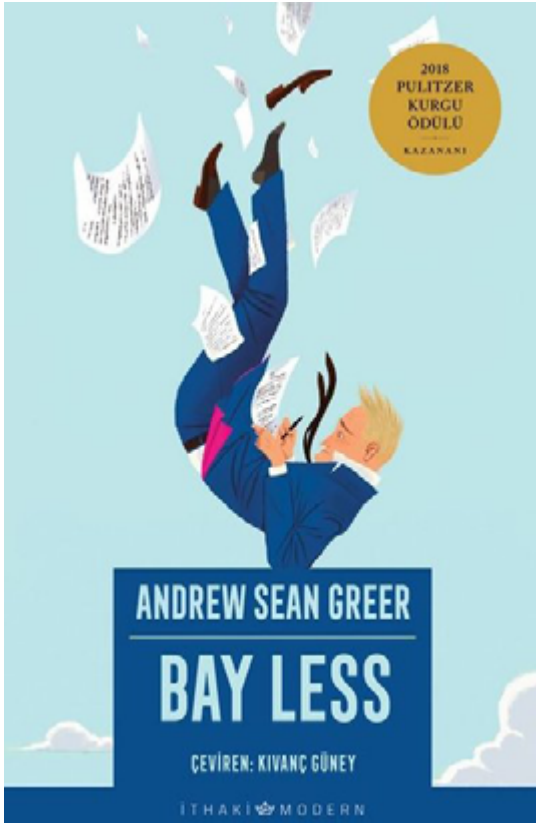
Sayfa Sayısı: 130

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Roma'da Siyaset ve Felsefe

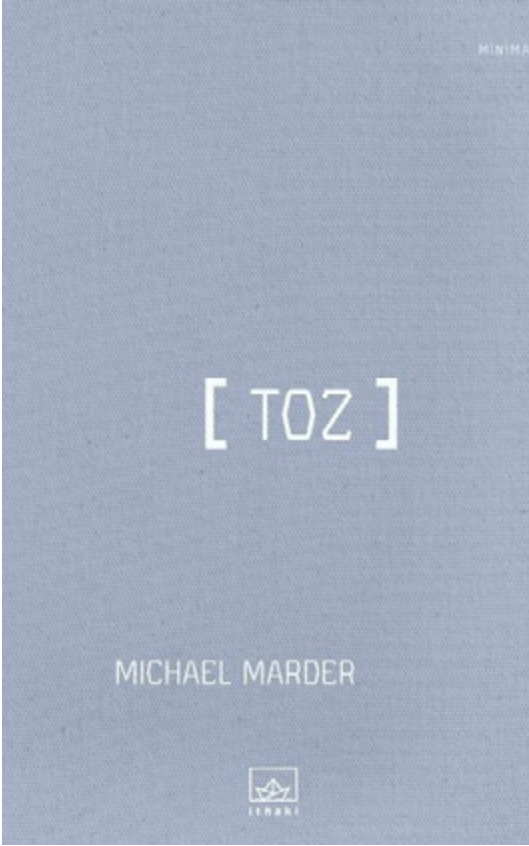
Yazar: Cengiz Çevik
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı : 240

Bay Less

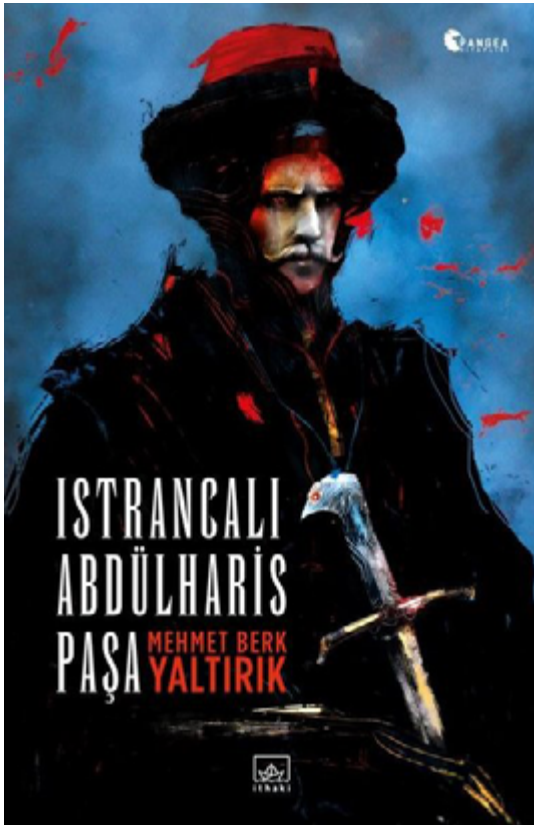
Yazar: Andrew Sean Greer
Çevirmen: Kıvanç Güney
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı: 248

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Toz

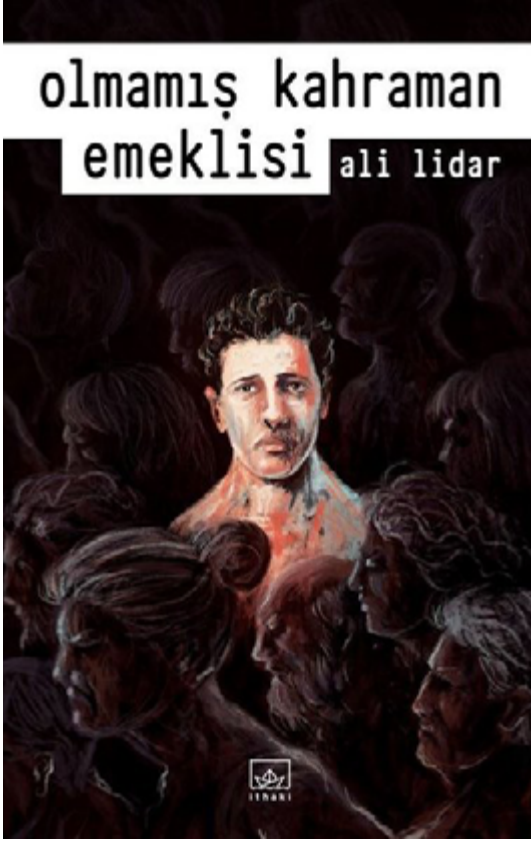
Yazar: Michael Marder
Çevirmen: Öznur Karakaş
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı : 120

Istrancalı Abdülharis Paşa

Yazar: Mehmet Berk Yaltırık
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı: 488

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Olmamış Kahraman Emeklisi

Yazar: **Ali Lida**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Sayfa Sayısı : 112

Yalnız Edebiyat

Yazar: **Şeref Bilsel**

Yayınevi: **Yitik Ülke Yayınları**

Sayfa Sayısı: 264

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

AYDIN SELCEN

Gözden Irakta

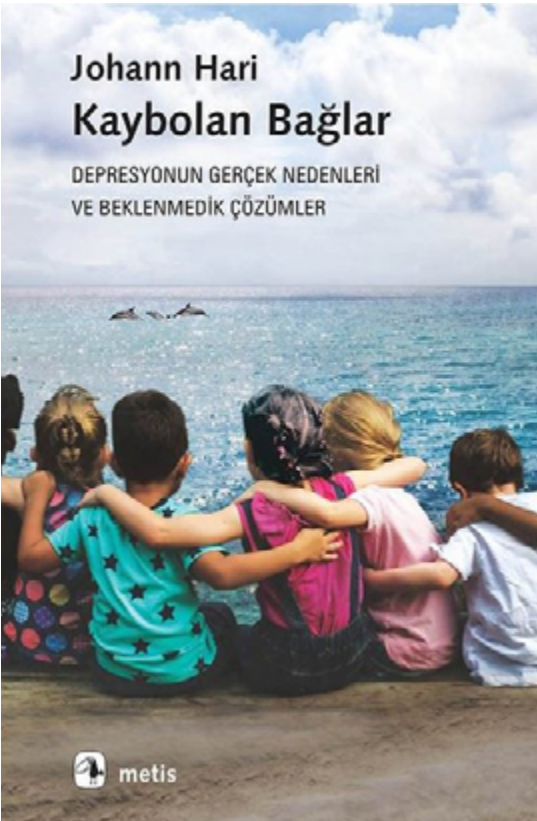

Gözden Irakta

Yazar: Aydın Selcen

Yayınevi: İletişim Yayınları

Sayfa Sayısı : 262

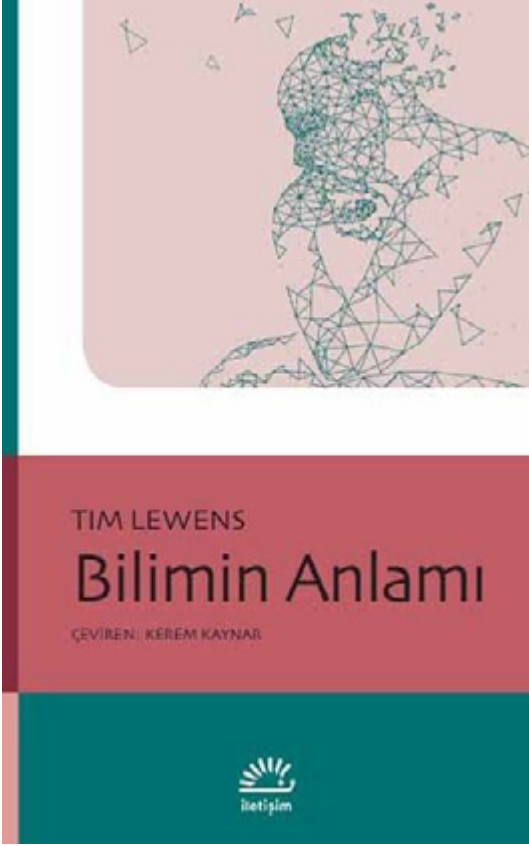
Kaybolan Bağlar

Yazar: Johann Hari

Yayınevi: Metis Yayıncılık

Sayfa Sayısı: 368

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Bilimin Anlamı

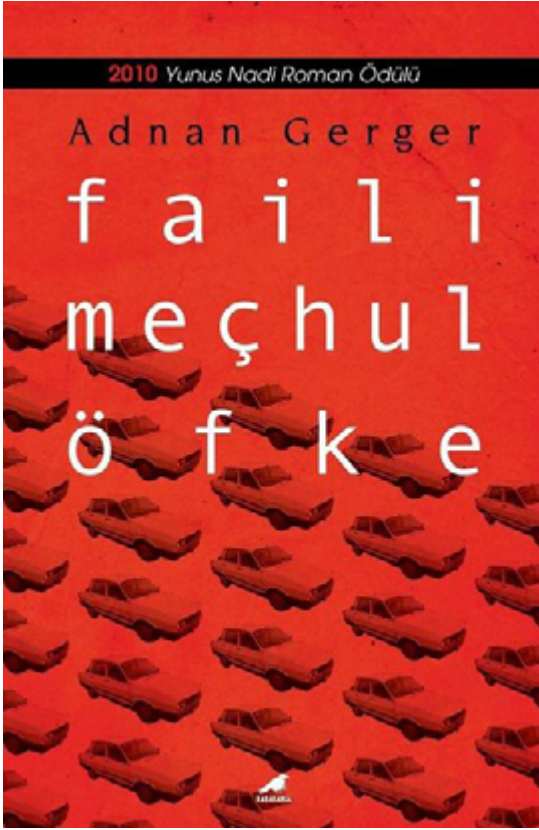
Yazar: **Tim Lewens**
Çevirmen: **Kerem Kaynar**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Sayfa Sayısı : 256

Türkiye'de Cinsiyet Kültürleri- Dicle Koğacıoğlu Kitabı

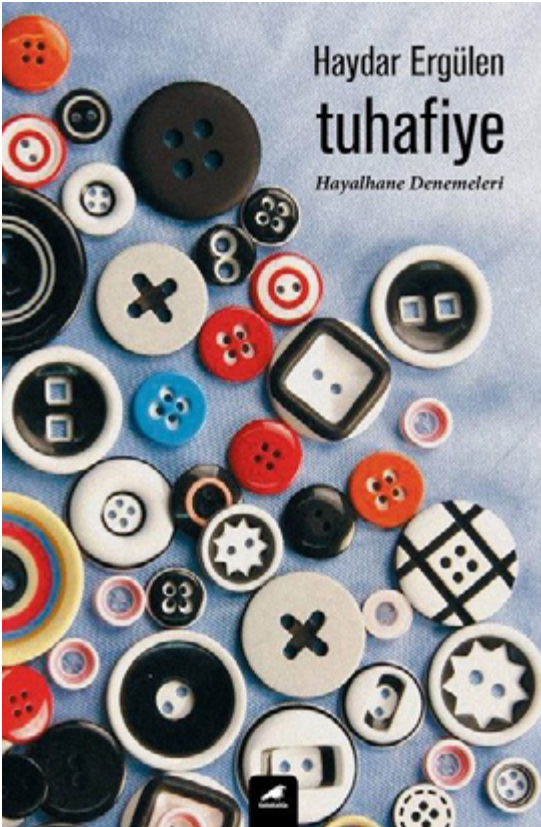
Derleyen: **Cenk Özbay, Ayşecan Terzioğlu**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Sayfa Sayısı: 351

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Faili Meçhul Öfke

Yazar: Adnan Gerger
Yayınevi: Karakarga Yayınları
Sayfa Sayısı : 400

Tuhafiye

Yazar: Haydar Ergülen
Yayınevi: Karakarga Yayınları
Sayfa Sayısı: 216

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

2. Beyaz Zambaklar Ülkesi

Grigory Petrov, Karbon Kitaplar

3. 1984

George Orwell, Can Yayınları

4. Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

5. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

6. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki Yayınları

7. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

8. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

9. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

10. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

11. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

12. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

13. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

14. Kalp

İskender Pala, Turkuvaz Kitap

15. Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŐI

1. Bir Ömür Nasıl Yaşanır?

Hayatta Doğru Seçimler İçin Öneriler

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

2. Metastaz

Barış Pehlivan-Barış Terkoğlu, Kırmızı Kedi

3. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

4. Tüfek, Mikrop ve Çelik

Jared Diamond, Pegasus Yayınları

5. Kendine İyi Davran Güzel İnsan

Beyhan Budak, Destek Kitap

6. Dün Bugün Yarın

Hasan Atilla Uğur, Destek Yayınları

7. İsteğin Benim İçin Emirdir

Mine Ölmez, Nemesis Kitap

8. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde

Aidin Salih, Yitik Şifa

9. Yetişin Çocuklar

Selçuk R. Şirin, Doğan Kitap

10. İrade Terbiyesi

Jules Payot, Ediz Yayınevi

11. Hançer

Selman Kayabaşı, Yakın Plan Yayınları

12. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

13. Mustafa Kemal

Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

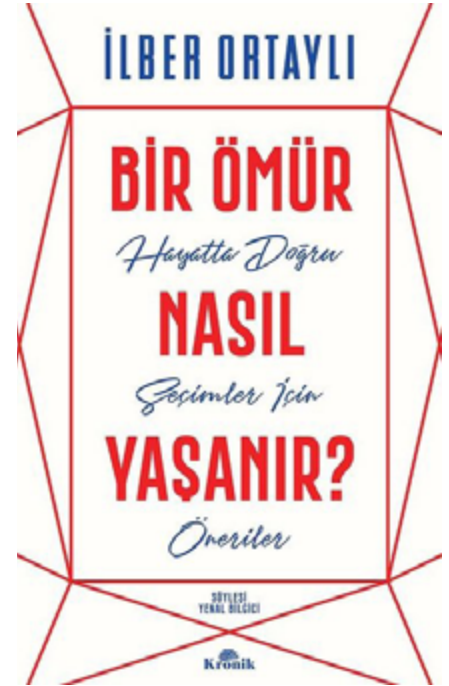
14. Kalplerin Keşfi / Mukāşefetü'l Kulüp

İmam Gazali, Çelik Yayınevi

15. Dervişin Teselli Koleksiyonu

Doğu'dan Batı'dan 99 Teselli

Mecit Ömür Öztürk, Hayy Kitap

gazete duvaR. 'dan oku

6.

[Sait Faik Hikâye Armağanı Melisa Kesmez'e verildi](#)

14.

[Ferdî Çetin'den ilk öyküler: Evimizi Böyle Yaktım](#)

18.

[Heteroseksüelliğin şaşırtıcı derecede kısa ve karmaşık tarihi](#)

21.

[Hayalin dijital evreninde sönen bir aşk: Yıldızfer](#)

27.

[Artin Göncü: Oyun, travma yaşamış kişiler için bir nefestir](#)

